

GERAARDSBERGEN- DUYTSENKOUTER

Archeologienota Deel 2 : Verslag van resultaten 2016K8

Jasmine CRYNS

Pieter LALOO

Project:

2016K8 - Geraardsbergen-Duytsenkouter

Opdrachtgever:

IMWO-INVEST,
Kapelanielaan 9
9140 Temse

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Jasmine CRYNS, Pieter LALOO

© 2016 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoud

DEEL 2 : Verslag van resultaten	6
1. Beschrijvend gedeelte	6
2. Assessment.....	19
3. Bijlagen	34

Figurenlijst

Figuur 1 : Lokalisatie Geraardsbergen t.o.v. Vlaanderen (archeoregio's)	5
Figuur 2 : Ligging projectgebied te midden van de Geraardsbergen, Overboelare en Goeferdinje (Bron: © NGI).	6
Figuur 3 : Bounding box projectgebied geprojecteerd op orthofoto (Bron: © NGI).	6
Figuur 4 : Ligging projectgebied 2016K8 op de kadastrale kaart (Bron: © Geopunt).....	7
Figuur 5 : Ligging projectgebied 2016K8 op de kadastrale kaart (Bron: © Geopunt).	7
Figuur 6 : Detailbeeld noordoostelijke hoek proefsleuvenonderzoek (Bron: © Gate).	9
Figuur 7 : Overzicht van de bodemsporen aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek (Bron: © Gate).	9
Figuur 8 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).	11
Figuur 9 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).	12
Figuur 10 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).	13
Figuur 11 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).	14
Figuur 12 : Profielgegevens ontwerpplan geplande wegenis ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).	15
Figuur 13 : Profielgegevens gescheiden rioleringsstelsel ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).	16
Figuur 14 : Uitsnede uit de Tertair-geologische kaart (Bron: © dov.vlaanderen).	20
Figuur 15 : Uitsnede uit de Quartair-geologische kaart (Bron: © dov.vlaanderen).....	20
Figuur 16 : Uitsnede Digitaal Hoogtemodel VlaanderenII, (Bron: © Geopunt).	21
Figuur 17 : Uitsnede Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, met weergave van het ca. noordwestelijk-zuidoostelijk hoogteprofiel van het projectgebied (Bron: © Geopunt, AGIV).....	22
Figuur 18 : De bodems volgens de bodemkaart van België (textuur) (Bron: © dov.vlaanderen).....	23
Figuur 19 : De bodems volgens de bodemkaart van België (drainage) (Bron: © dov.vlaanderen).	24
Figuur 20 : Kaartnr.12: De erosiegevoeligheid van de bodems (Bron: © dov.vlaanderen).	25
Figuur 21 : De landbouwgebruikspcelen, ALV 2015 (Bron: © dov.vlaanderen)	25
Figuur 22 : Uitsnede kaart van de Ferraris-kaart, met aanduiding van het projectgebied (rood) (Bron: © Geopunt).	26
Figuur 23 : Uitsnede Vandermaelen-kaart (1842-1856), met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).	27
Figuur 24 : Ligging projectgebied ten opzichte van de omliggende CAI-locaties (Bron: © Geopunt, CAI).	29

INLEIDING

In opdracht van IMWO-INVEST werd door GATE een archeologienota opgemaakt voor de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning voor het inrichten van een verkaveling ter hoogte van de Duytsenkouter. Het projectgebied is ca. 2,9ha groot en grenst aan de Hogeweg ten noorden van het dorpscentrum van Overboelare, een deelgemeente van Geraardsbergen.

De perceelsoppervlaktes waarop de ingrepen zullen plaatsvinden alsook de oppervlaktes van de ingrepen overschrijden de oppervlaktecriteria binnen het Onroerenderfgoeddecreet (resp. 3000 en 1000m²).

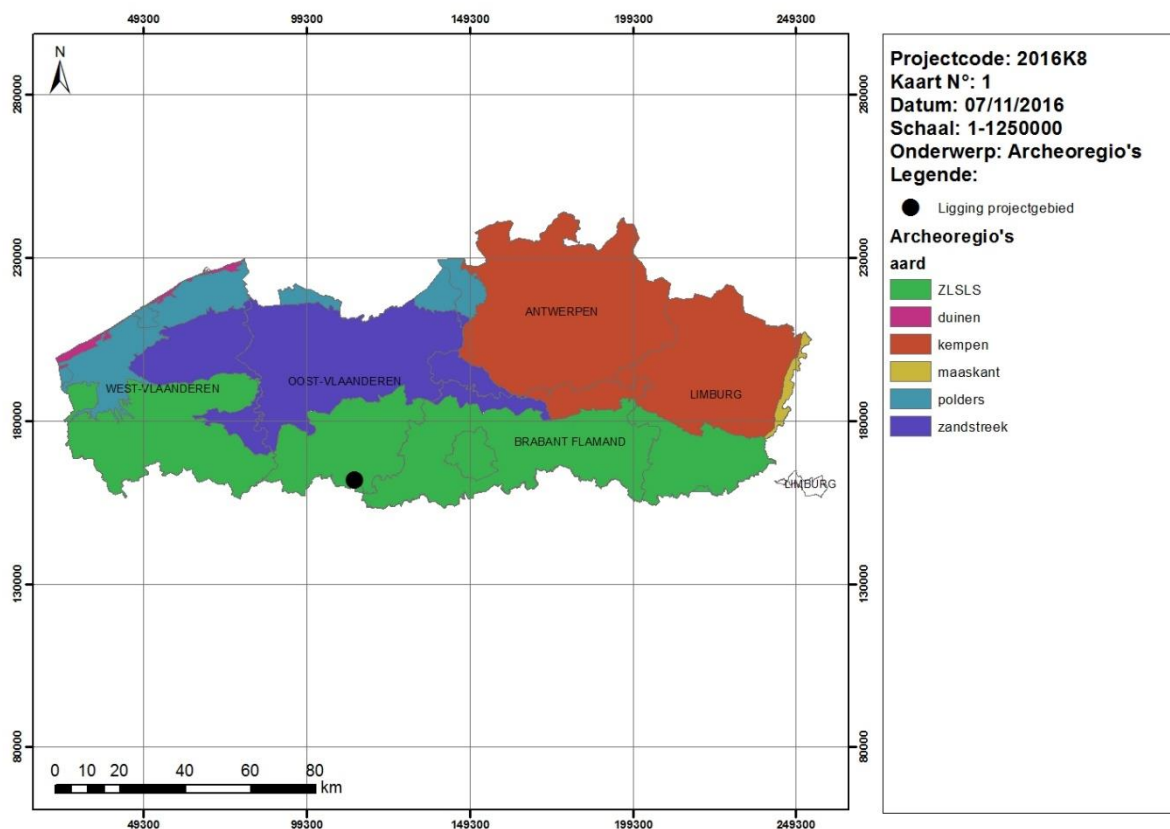
Reeds in 2015 voerde GATE op deze percelen een archeologisch vooronderzoek uit door middel van proefsleuven. De resultaten werden in deze archeologienota mee opgenomen.

DEEL 2 : Verslag van resultaten

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens:

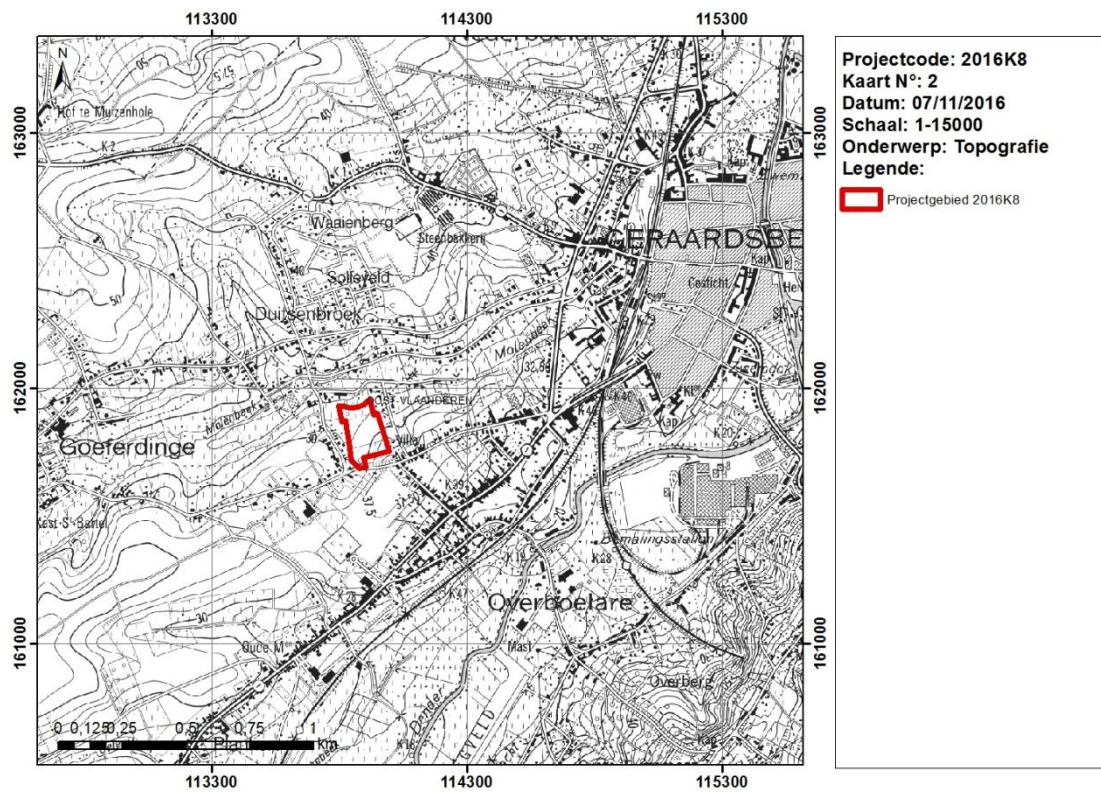
- **Projectcode van het vooronderzoek:** 2016K8
- **Nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan:** ISSN2033-8678
- **Naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:** Pieter Laloo, OE/ERK/Archeoloog/2015/00074
- **Bounding box:** x: y:
 - X:113799,618 Y:161929,878
 - X:113918,618 Y:161953,103
 - X:113878,994 Y:161684,815
 - X:113992,5 Y:161753,078
- **Kadastrale gegevens:** Geraardsbergen, Afdeling 4, Sectie A, 998G, 1002D, 1003C, 1006A, 1008B, 1017A, 1020/02/A.

Figuur 1 : Lokalisatie Geraardsbergen t.o.v. Vlaanderen (archeoregio's).

Het projectgebied is gelegen ten noorden van het dorpscentrum van Overboelare – stad Geraardsbergen, provincie Oost-Vlaanderen en heeft een quasi rechthoekige vorm met een oppervlakte van ca. 2,9 hectare. Het grenst aan de Hogeweg en bevindt zich achter de woningen van de Leliestraat,

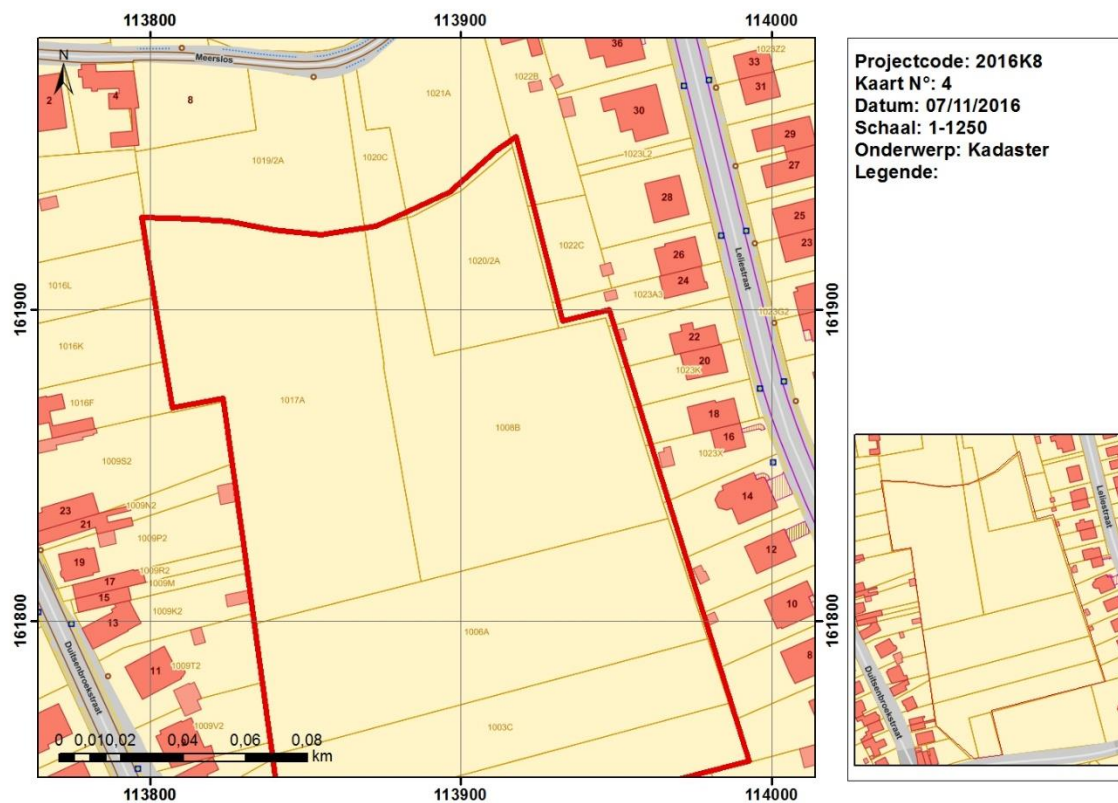
Meersbos en de Duitsenbroekstraat. De valleiflank van en ten zuiden van de Molenbeek karakteriseert het golvende landschap in de omgevende regio (figuren 1, 2 en 3).

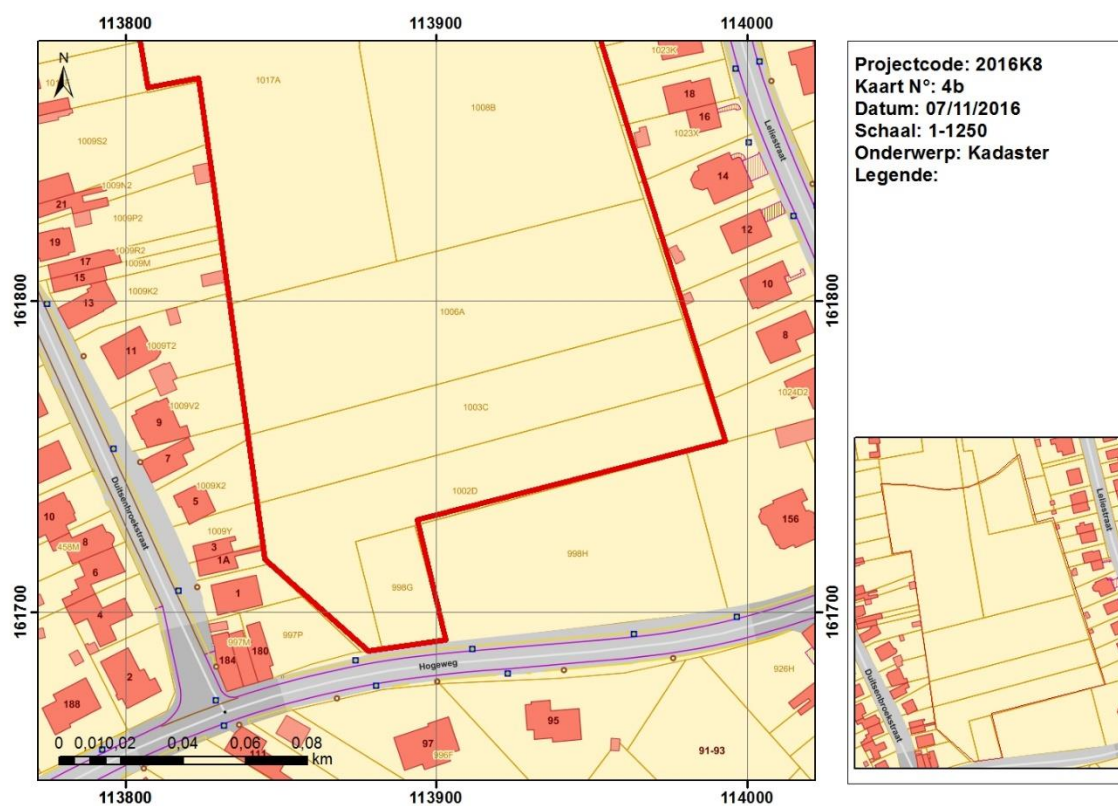
Figuur 2 : Ligging projectgebied te midden van de Geraardsbergen, Overboelare en Goferdinge (Bron: © NGI).

Figuur 3 : Bounding box projectgebied geprojecteerd op de orthofoto van 2015; op de foto is het proefsleuvenonderzoek zichtbaar (Bron: GDI Vlaanderen).

Figuur 4 : Ligging projectgebied 2016K8 op de kadastrale kaart (Bron: Geopunt).

Figuur 5 : Ligging projectgebied 2016K8 op de kadastrale kaart (Bron: Geopunt).

- ## 1.2 Archeologische voorkennis

Het proefsleuvenonderzoek van 2015 ging ook gepaard met bodemkundige registraties door een aardkundige

Figuur 6 : Detailbeeld noordoostelijke hoek proefsleuvenonderzoek (Bron: © Gate).

Figuur 7 : Overzicht van de bodemsporen aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek (Bron: Gate, Cryns et al 2015).

1.3 De onderzoeksoopdracht

1.3.1 Doel- en vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

In functie van de nieuwe verkaveling lijkt de voornaamste vraagstelling te zijn in hoeverre de geplande werkzaamheden en de uitvoeringsmethoden voor deze aanleg een archeologische opvolging noodzakelijk maken, voorafgaand of tijdens de uitvoering van de werken en, of er dus met andere woorden een kans is op het aantreffen van archeologisch erfgoed. Doel van dit bureauonderzoek is om na te gaan wat het archeologisch potentieel is van het projectgebied en wat de impact van de geplande werken hierop is.

Om dit te onderzoeken worden volgende vragenstellingen naar voor geschoven:

- Welke archeologische vindplaatsen bevinden zich in en rond het projectgebied?
- Waar bevinden zich de reeds verstoorde zones?
- Zijn er historische en/of historisch-cartografische bronnen die van belang zijn voor het projectgebied?
- In welke mate kan er iets gezegd worden over de bodemopbouw in het gebied?
- Welke ingrepen worden er gepland en welke dimensies nemen die aan? Welke impact hebben ze op het bodemarchief?

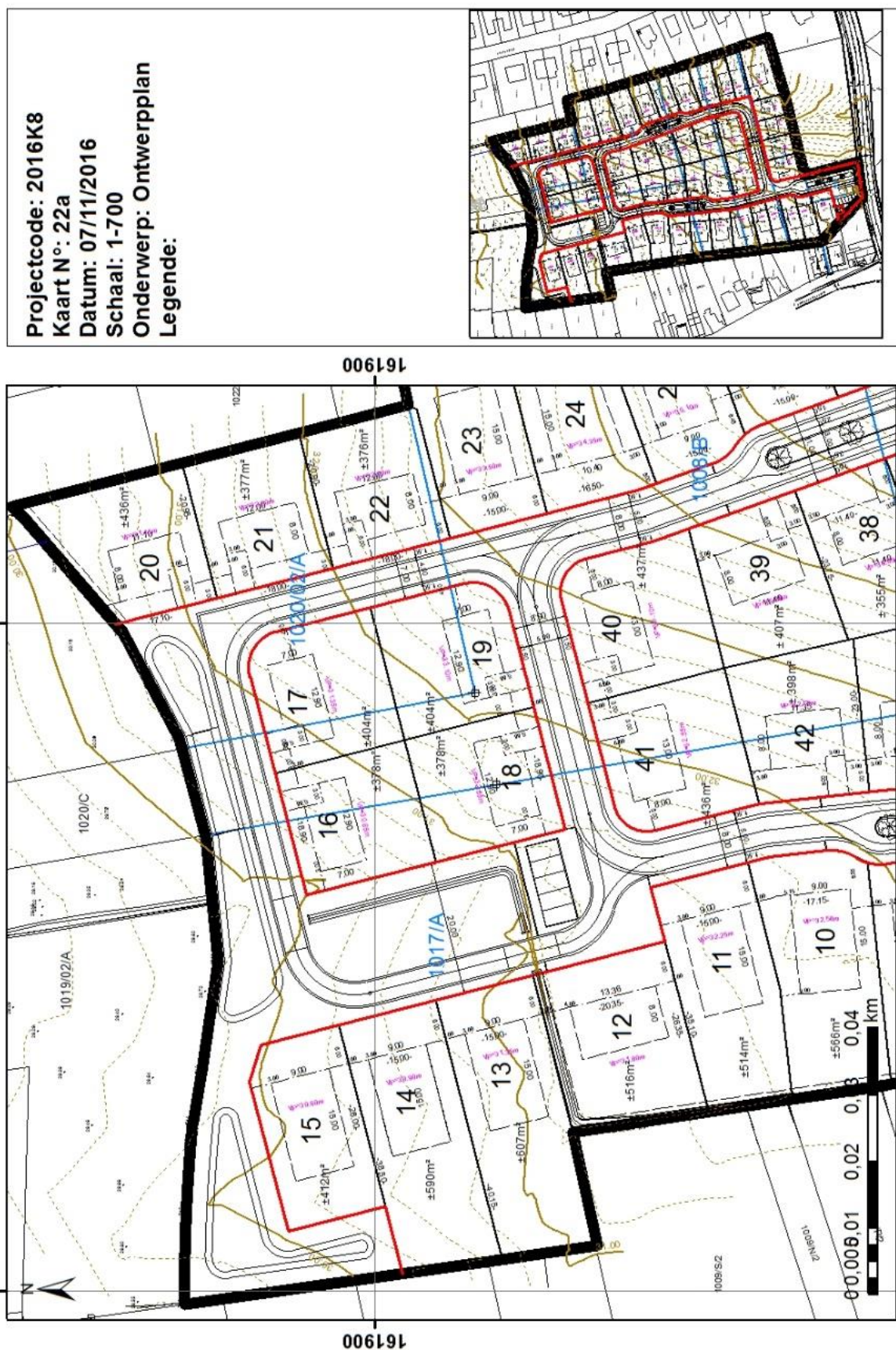
1.3.2 Randvoorwaarden

Geen

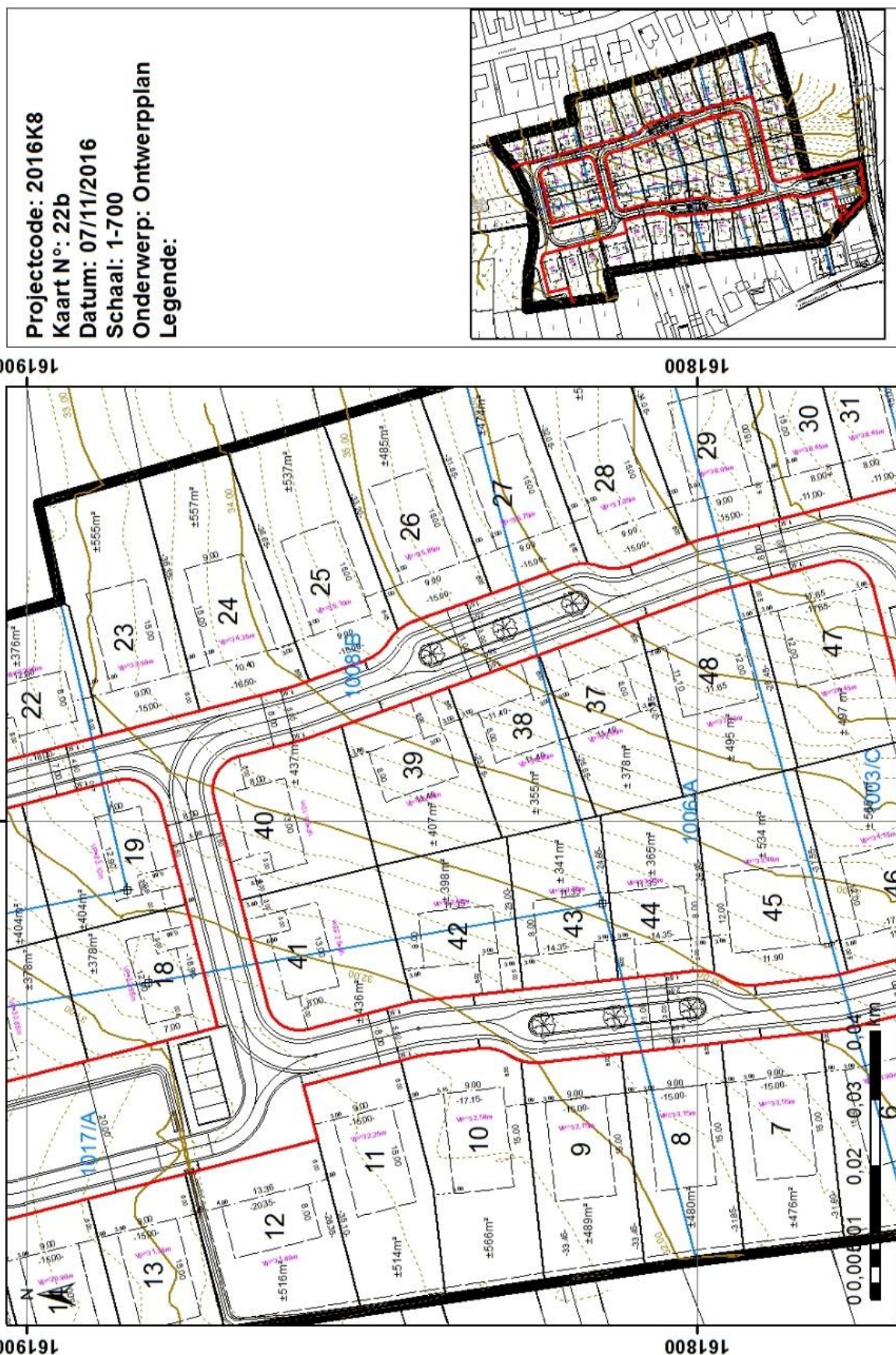
1.3.3 Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen, geïllustreerd met een overzichtsplan en doorsnedes

IMWO-INVEST plant een verkaveling ter hoogte van het toponiem Duytsenkouter. Hiervoor worden 47 nieuwe loten en een wegkoffer aangelegd. De nieuwbouw wordt aangelegd op landbouwgrond (figuren 8 t.e.m. 13).

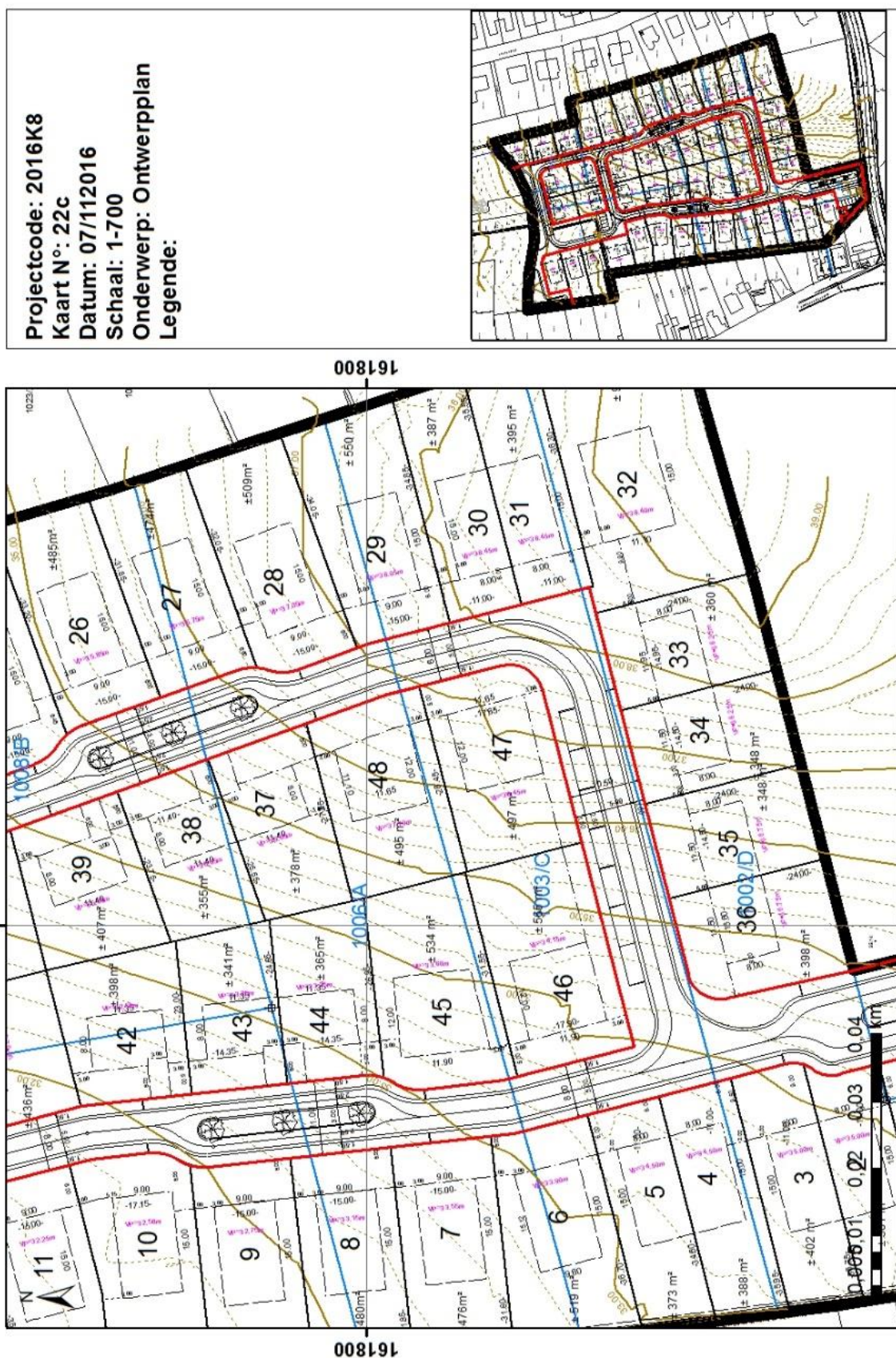
- De nieuwe loten nemen een oppervlakte in beslag tussen 350 en 1000m². De toekomstige woningen nemen een gemiddelde oppervlakte in beslag van elk ca. 88m². Het funderingstype van de huizen is op dit moment nog niet gekend omdat het geotechnisch onderzoek nog moet uitgevoerd worden; Er kan echter uitgegaan worden van uitgravingen die tot 1m diep gaan ten opzichte van het maaiveld.
- De verkaveling betreft ook de aanleg van een nieuwe rijweg (0,4ha). De wegkoffer zal tot minstens 0,60m diep ten opzichte van het maaiveld worden uitgegraven.
- Ten slotte vermelden we de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel met een breedte en diepte van respectievelijk 3m en 3m, deze werken zullen zoveel mogelijk binnen de afbakening van de toekomstige wegenis plaatsvinden.

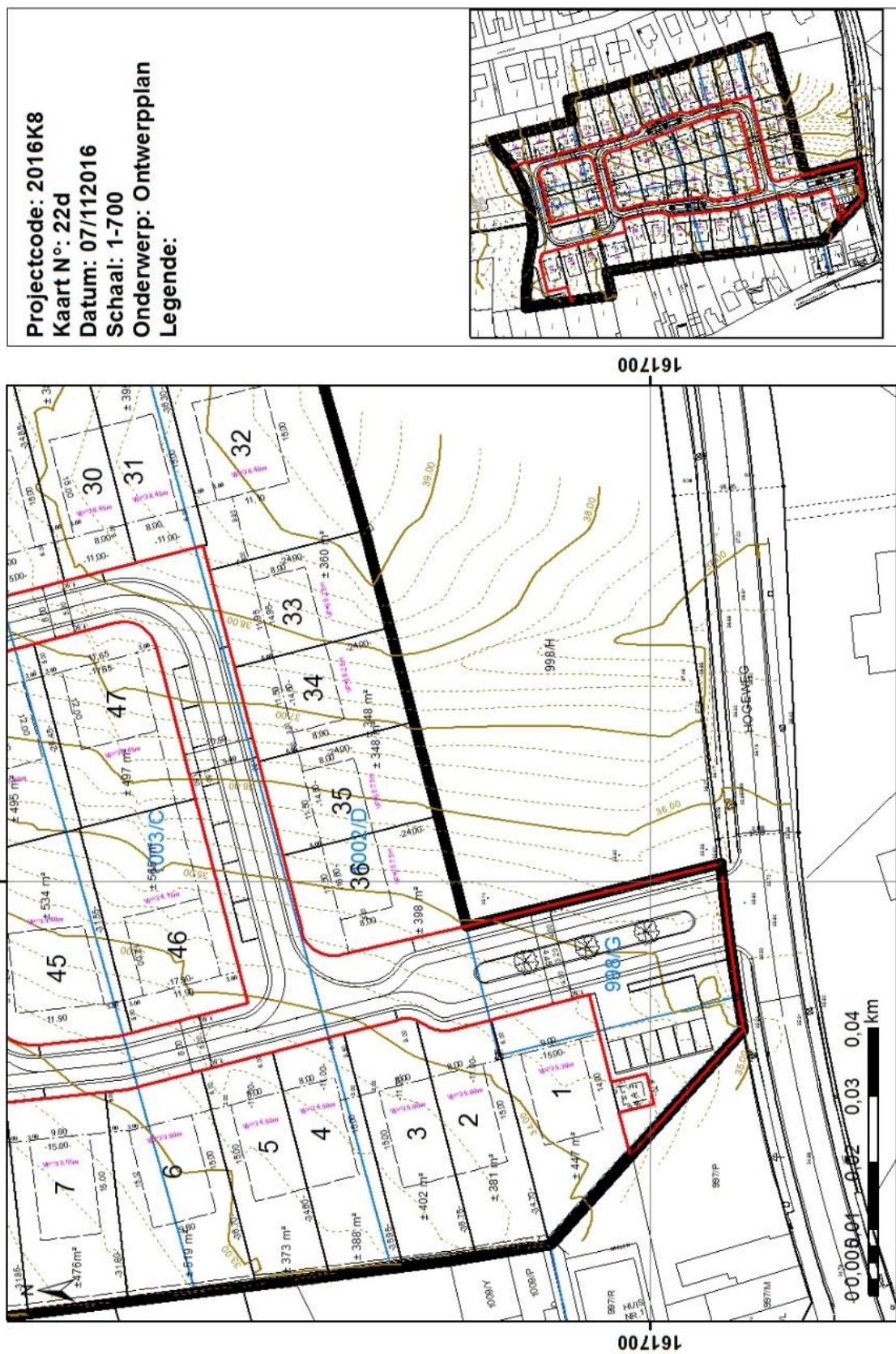
Figuur 8 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).

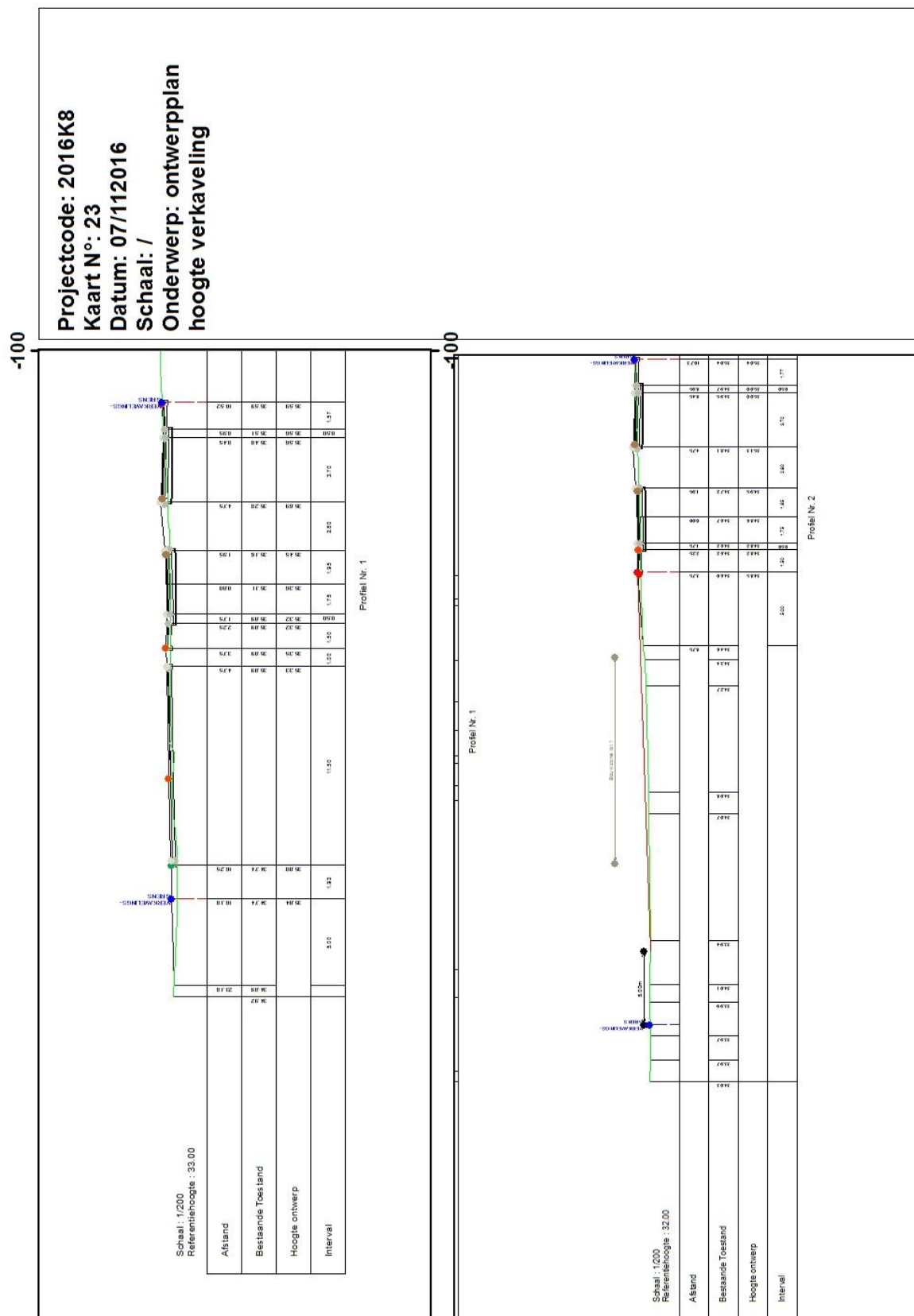
Figuur 9 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duysenkouter (Bron : © Imwo-Invest).

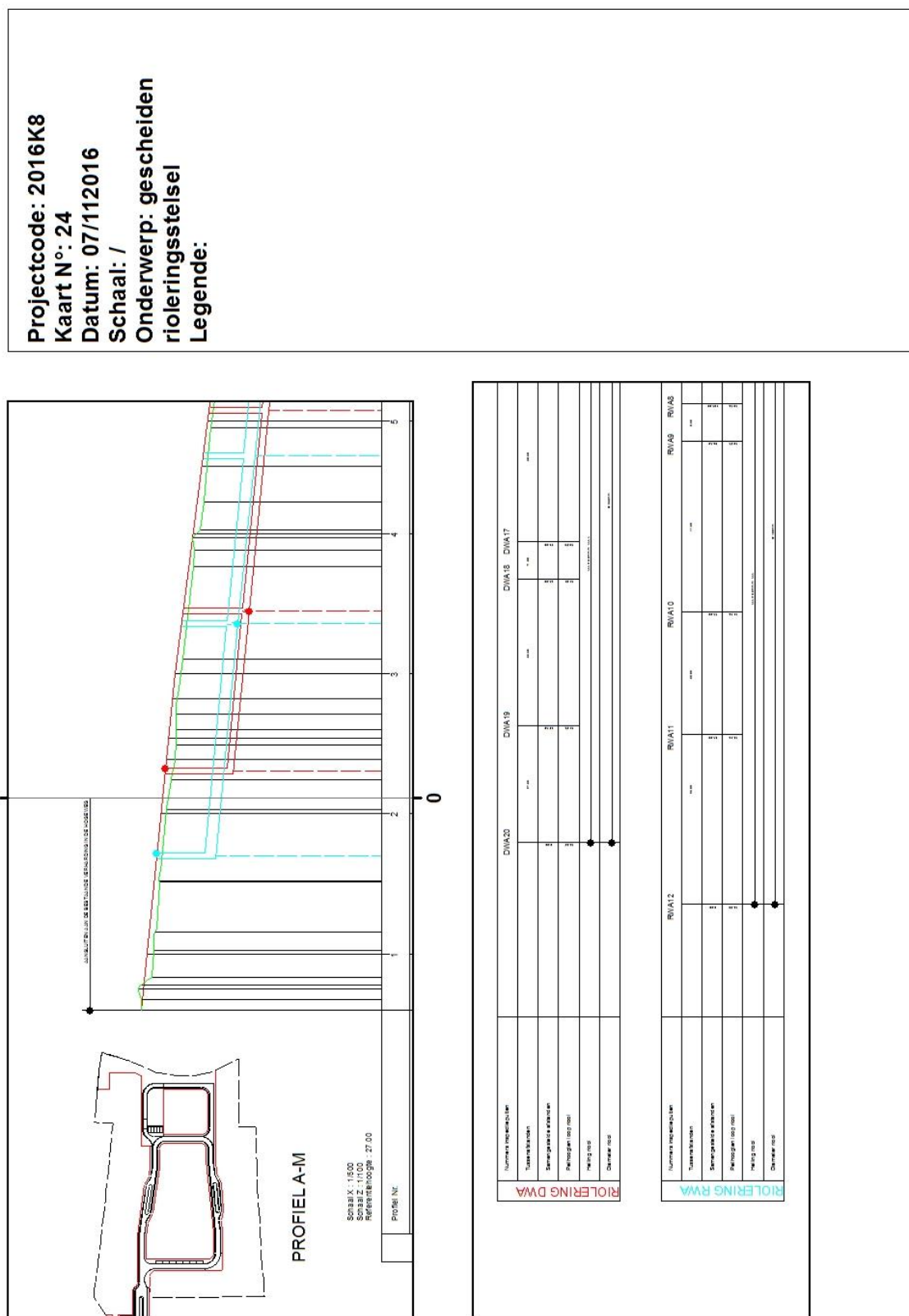
Figuur 10 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).

Figuur 11 : Overzichtsplan geplande werken ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).

Figuur 12 : Profielgegevens ontwerpplan geplande wegenis ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).

Figuur 13 : Profielgegevens gescheiden rioleringsstelsel ter hoogte van de Duytsenkouter (Bron : © Imwo-Invest).

1.4 Beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

De archeologienota wordt opgemaakt op basis van een bureauonderzoek. De aard van de werken werd daarom afgewogen ten opzichte van de beschikbare kennis van het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak. Hierbij werd alle relevante informatie in een GIS-laag geïmporteerd en geprojecteerd ten opzichte van de aan te leggen leiding. De resultaten van deze vergelijking wordt in de nota beschreven en weergegeven aan de hand van kaartmateriaal.

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van GATE. De nota werd opgemaakt op PC met Office- en Adobe-software.

Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de dwg-plannen van Imwo-Invest ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.bodemverkenner.be, <https://geo.onroerendergoed.be/> en de website van de centraal archeologische inventaris (CAI).

Verder werd er beroep gedaan op volgende bronnen gezien hun relevantie met betrekking tot het projectgebied :

Landschappelijk :

- Bodemkaart van België (via dov.vlaanderen.be)
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bogemans F. 2005, Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: 30/38 kaartblad Geraardsbergen/Ath (partim). Quartairgeologische Kaart. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie: Brussel. p.32.
- Jacobs P., De Ceukelaire M., De Breuck W. & De Moor G., 1999 – Kaartblad 29 Kortrijk. Toelichtingen bij de geologische kaart van België – Vlaams Gewest. Belgische Geologische Dienst en Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel, 68 p., 28 fig., 5 tab., 6 foto's.
- Tack G., Van Den Brempt P. & Hermy M., 1993, *Bossen van Vlaanderen*. 320 p. Davidsfonds Leuven.

Historische cartografie :

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, graaf J. de Ferraris (1771 – 1778) (via www.geopunt.be).
- Cartes topographiques de la Belgique, P. Vandermaelen (1846-1854) (via www.geopunt.be).

Archeologisch :

- Borremans E. 1984, Het onderzoek in de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (O.-VI.), in: *Archaeologia Mediaevalis*, jg. 7, p.41.
- Cryns J., Allemeersch L. & Mikkelsen J., 2015, Geraardsbergen-Duytsenkouter. Rapportage van het archeologisch proefsleuvenonderzoek. Bredene (=GATE-rapport 83).

- Deschieteer J. & De Wandel T. 2009, Archeologisch noodonderzoek in de Grotestraat te Geraardsbergen. 1000 jaar Denderstad in de kijker!, in: Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde, vol. 14, p.469-512 (89-132).
- De Maeyer R. 1979, De overblijfselen der Romeinse villa's in België, In: Acta Archaeologica Lovaniensia, 18, p.34-143.
- De Mulder G. 1991, De Brons- en ijzertijd in Zuid-Oost-Vlaanderen. In: Archeologische Kroniek van Zuid-Oost-Vlaanderen. Bijdragen, II, overdruk: Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde, V, p.255-263.
- Mertens E. 2012, Archeologisch onderzoek Geraardsbergen Grijpsdauwe, Ruben Willaert rapport 28, Sijsle.
- Reyns N. & Bruggeman J. 2011, Archeologisch vooronderzoek Goeferdinje (Geraardsbergen) - Joannes Van Waesberghestraat, Rapporten All-Archeo bvba 038.
- Van Bocksaele G. 1978, Het dominikanervicariaat 'het Raspaillebos' en de kapel van O.L.Vrouw van Vreugde te Atembeke-Moerbeke (Geraardsbergen). Land van Aalst, nr. 30/5-6, p.194-357.
- Van Der Gucht K. 1991, Het merovingisch grafveld van overboelare (Geraardsbergen, O-VL.), In: Het Land van Aalst, 43, p.151.
- Vandecatsye S. & De Clercq S. 2008, Archeologie op de gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.

2. Assessment

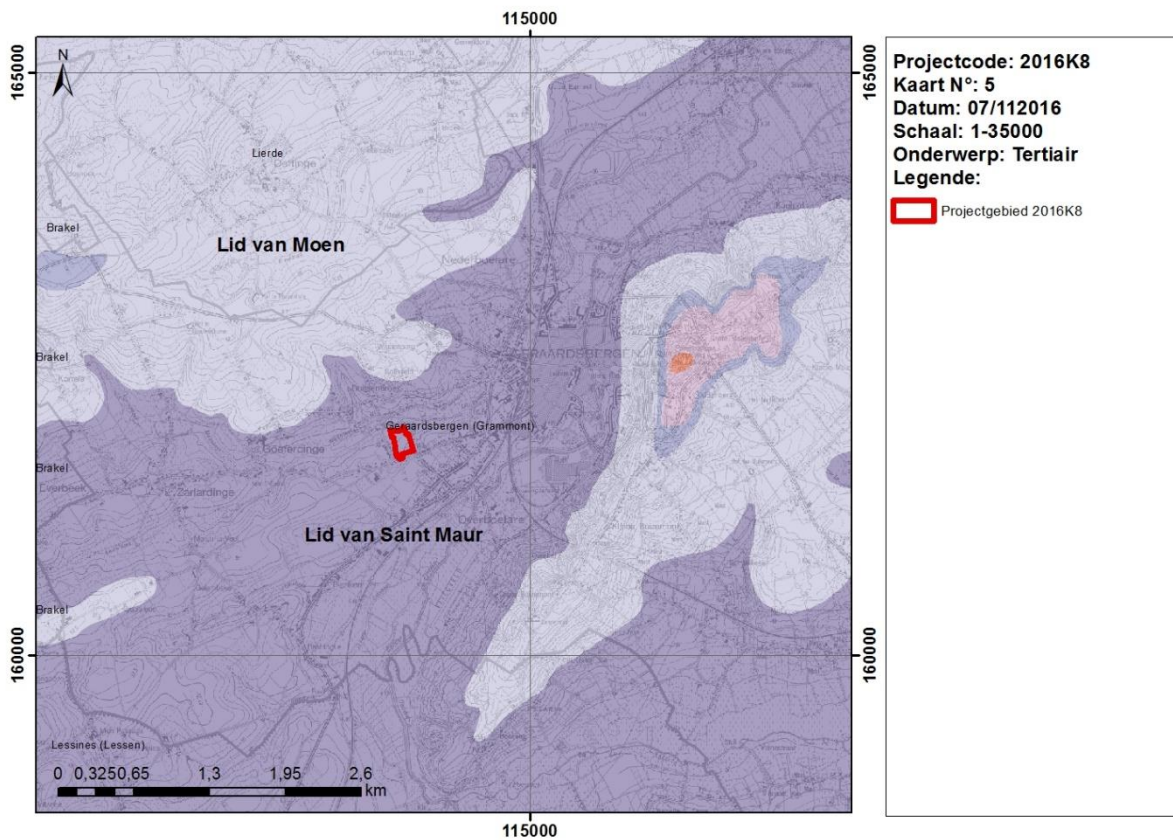
Dit bureauonderzoek plaatst het projectgebied binnen een landschappelijk en archeologisch kader waarbij wordt rekening gehouden met het ontwerpplan van de toekomstige bouwwerken. Deze studie dient als voorbereiding van een eventueel vervolgonderzoek, waar rekening kan worden gehouden met de geplande grondwerken, of de reeds gekende archeologische, geologische en bodemkundige fenomenen. Daarnaast helpt deze voorbereiding mee tot het opstellen van een (vermoedelijke) archeologische verwachting per zone waarmee zowel tijdens toekomstige bouwwerken, als tijdens de uitvoering van het vervolgonderzoek rekening kan worden gehouden. Door raadpleging van de CAI (Centraal Archeologische Inventaris) en archeologische literatuur ten slotte wordt ook nagegaan in hoeverre er gekende vindplaatsen aanwezig zijn in de nabijheid van het onderzoeksgebied.

Deze studie maakt gebruik van verscheidene datasets. Uitgangspunt is het ontwerpplan met informatie over de toekomstige grondwerken, verkregen van de initiatiefnemer. Deze informatie wordt vervolgens geprojecteerd op de bodemkundige en de geologische kaart. Vervolgens worden de historische kaarten als de archeologische inventaris onder de loep genomen om de gekende archeologische sites in en nabij het projectgebied te registreren.

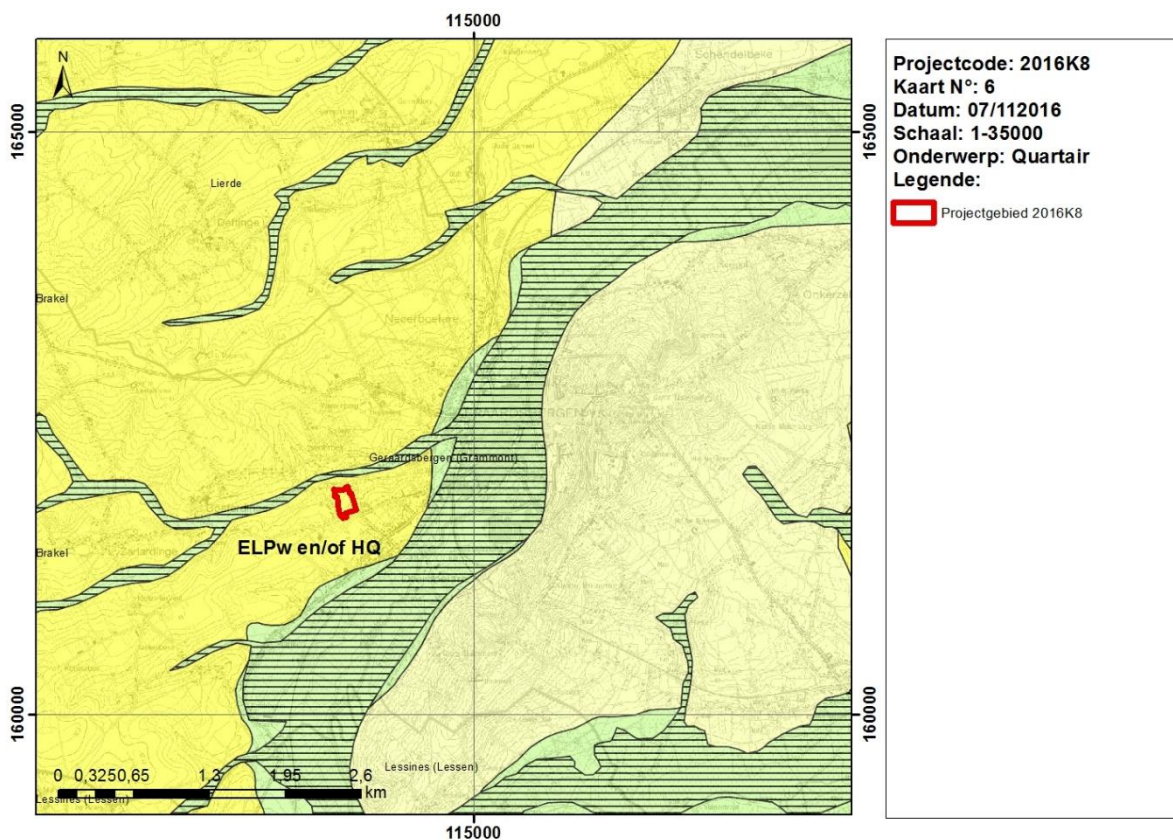
2.1 Landschappelijke situering

Geologisch gezien behoort de regio volgens Jacobs et al. (1999) tot het Lid van Saint-Maur dat deel uitmaakt van de Formatie van Kortrijk (Onder Eoceen – Tertiair). Deze laag bestaat uit homogene, mariene sedimenten die gekenmerkt worden door een zeer fijn siltige klei met dunne intercalaties van grofsiltige klei, of kleiige, zeer fijne silt (Jacobs et al. 1999). De kans is zo goed als onbestaande dat deze laag tijdens de werken wordt aangesneden, vermits zij door een dik pakket quartaire sedimenten bedekt wordt (figuur 14).

De quartaire sedimenten dateren uit het Weichseliaan (ELPw=eolische afzettingen van het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen), de (voorlopig) laatste glaciale periode die twee subperiodes omvat. De eerste, het Pleniglaciaal, wordt gekenmerkt door een extreem koud klimaat die aan de oorsprong ligt van de gletsjers, de uitgestrekte polaire ijskappen, en de schaarse vegetatie van het droge, bijna boomloze toendratype (Roberts 1998). Het glaciale maximum situeert zich ongeveer tussen 25.000 en 20.000 BP (Cubizolle 2009). De tweede periode, het Laat-Glaciaal genoemd, vertegenwoordigt een transitiefase tussen het Pleniglaciaal en de huidige interglaciale periode, het Holoceen. In de loop van het Laat-Glaciaal steeg de temperatuur en werd het landschap bedekt met een bos bestaande uit berk en/of den. Deze periode situeert zich tussen 15.000 en 10.000 BP (Cubizolle 2009) (figuur 15).

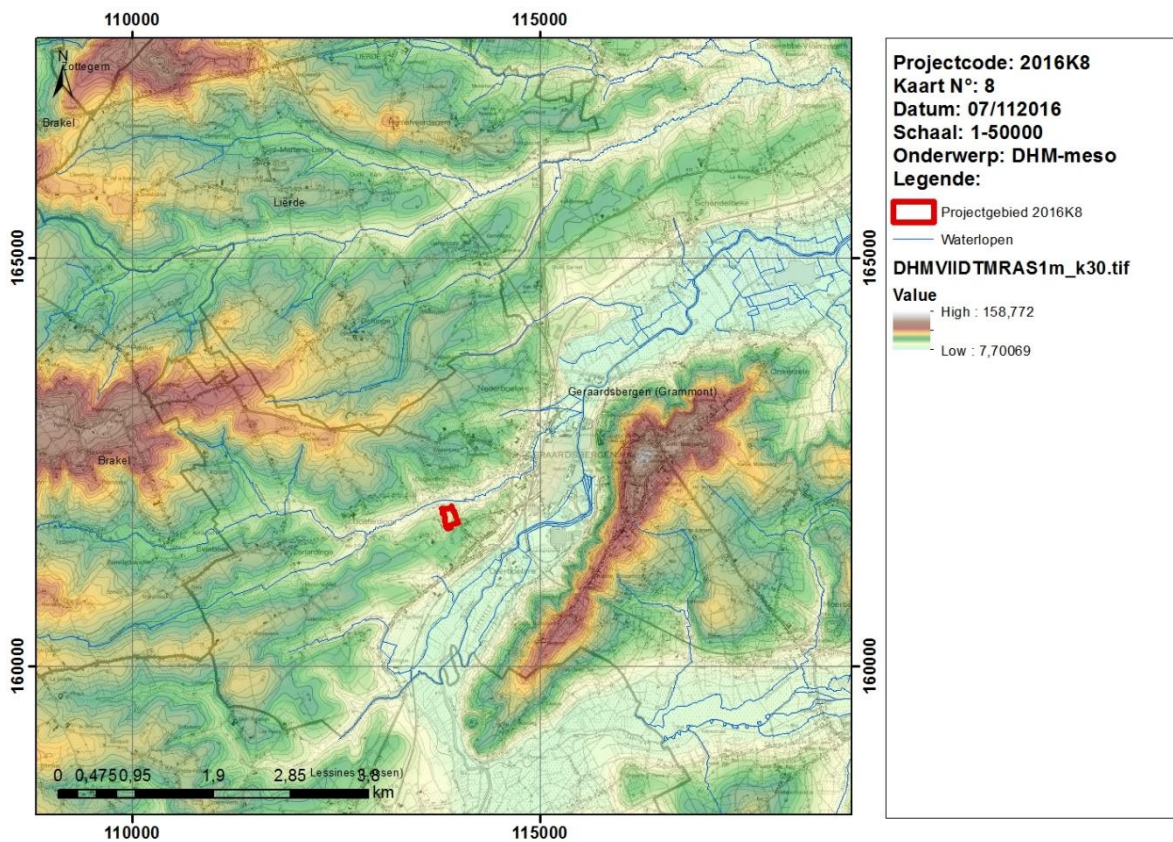

Figuur 14 : Uitsnede uit de Tertiair-geologische kaart (Bron: © dov.vlaanderen).

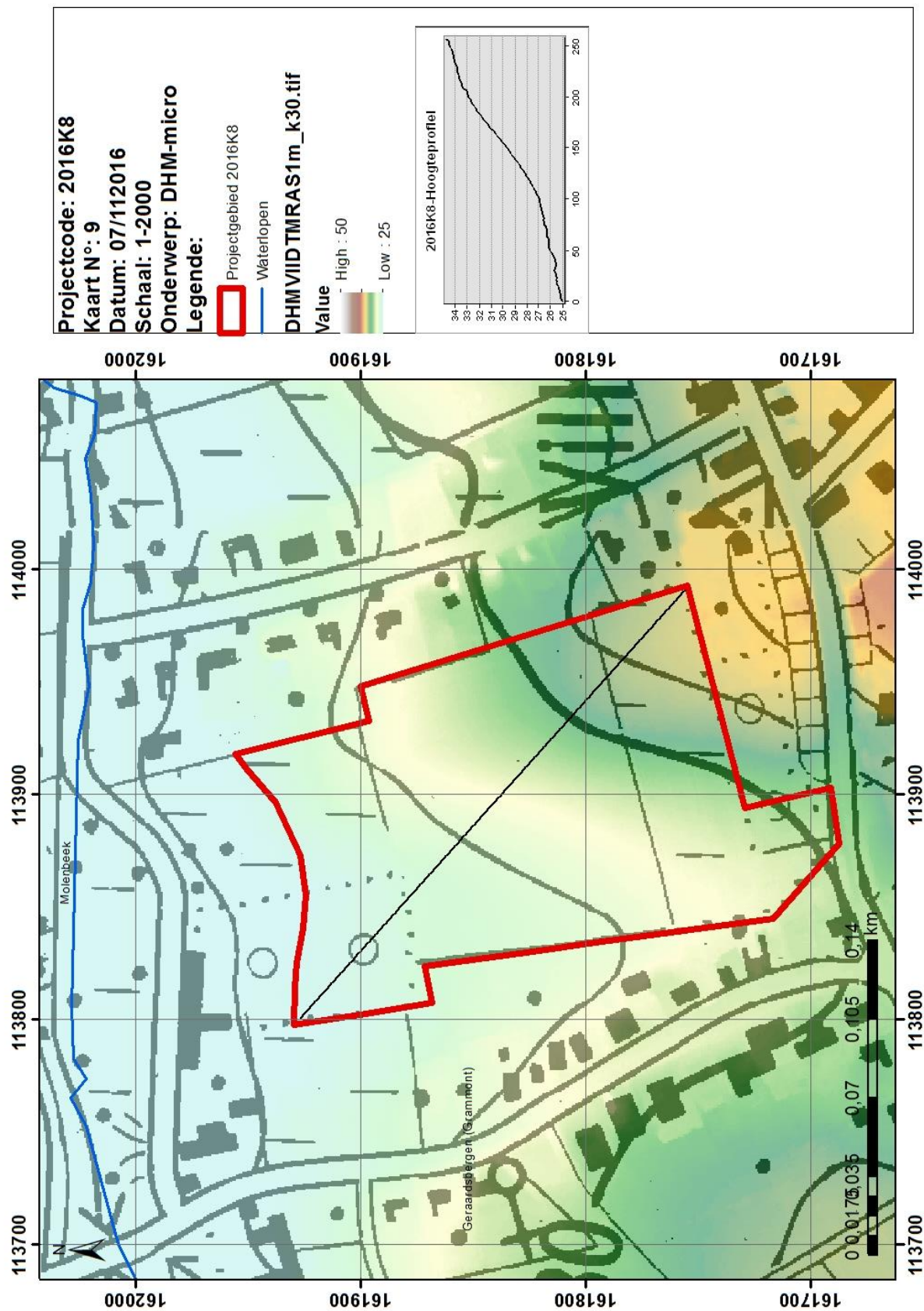
Figuur 15 : Uitsnede uit de Quartair-geologische kaart (Bron: © dov.vlaanderen).

Voor wat betreft de **topografie** valt het uitgesproken reliëf in de regio zeer sterk op. Deze is toe te schrijven aan de Dendervallei die gekenmerkt wordt door een zeer steile helling op de rechteroever (oosten) tegenover een veel flauwere helling op de linkeroever. Ten westen van Geraardsbergen bevindt zich een heuvelrug die een uitloper is van een hooggelegen rug van de Vlaamse Ardennen. Op de uitsnede van figuur 16 helt die zowel naar het zuiden als naar het oosten af. De laagste zone buiten de Dendervallei wordt gevormd door een vallei (Molenbeek-vallei), tussen Goferdinge en Geraardsbergen. Ter hoogte van Goferdinge komen de 2 beken samen, respectievelijk de Molenbeek en de Kalsterbeek. Het studiegebied bevindt zich op de zuidelijke flank van de Molenbeek. Het daalt iets minder dan 10 m van zuidoost naar noordwest over een afstand van iets meer dan 200 m. In de westelijke helft van het studiegebied is er een langgerekte laagte aanwezig waarvan het oostelijk gedeelte in het studiegebied ligt (figuren 16 en 17).

Figuur 16 : Uitsnede Digitaal Hoogtemodel VlaanderenII, (Bron: © Geopunt).

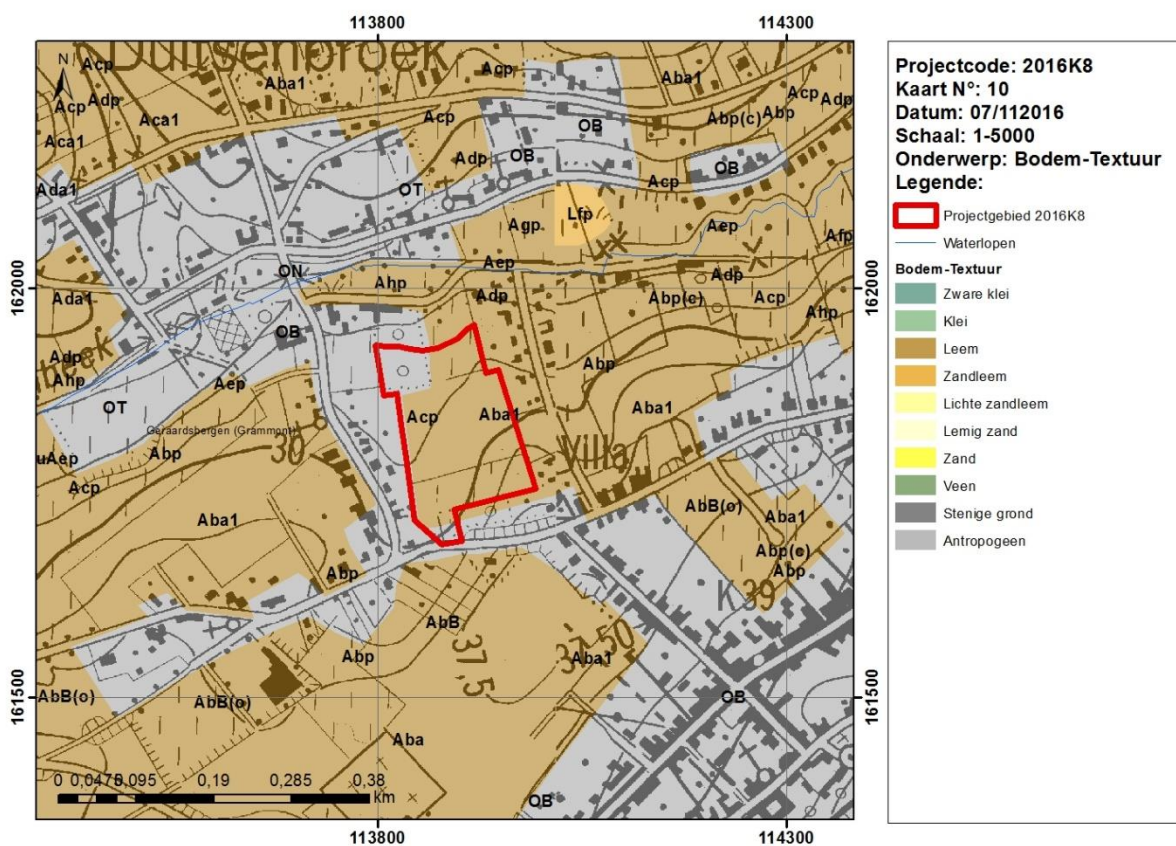
Bodemkundig typeert het zuidelijk gedeelte van Oost-Vlaanderen zich, met uitzondering van de valleigebieden, hoofdzakelijk door leembodems (A). Afhankelijk van de hoogteligging varieert de vochttrap; van droog (b) op de plateaus tot nat (e) in valleien of aan de voet ervan. In de valleien kan het ook om sterk gereduceerde gronden gaan (g), of om sterk gleyige gronden (h). Op de plateaus of bovenaan de helling heeft zich in het profiel mettertijd een textuur B-horizont ontwikkeld (a). Waar het colluvium zich onderaan de hellingen afgezet heeft, is er geen profielontwikkeling (p). Binnen het studiegebied werden zowel in de noordwestelijke - als in de zuidwestelijk hoek kleine zones als OB-bodems (bebouwde grond) beschreven. Vandaag de dag worden zij als braakliggend terrein verder ingericht. Verondersteld wordt dat deze bodems, indien toch bewaard, dezelfde eigenschappen van de aangrenzende landbouwgronden vertonen.

Figuur 17 : Uitsnede Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, met weergave van het ca. noordwestelijk-zuidoostelijk hoogteprofiel van het projectgebied (Bron: © Geopunt, AGIV).

In het resterende gedeelte van het projectgebied bestaat het grote verschil tussen bodems waar er een beperkte of duidelijke erosie is opgetreden (oostelijk gedeelte) en daar waar colluviaal materiaal werd afgezet (westelijk gedeelte). De oostelijke zone heeft een Aba1-bodem: een droge (b) leembodem (A) met een textuur B-horizont (a) en een minder dan 40 cm dikke A-horizont (1). De westelijke zone heeft een Acp-bodem: een zwak gleyige (c) leembodem (A) zonder profielontwikkeling (p) (figuren 18 en 19).

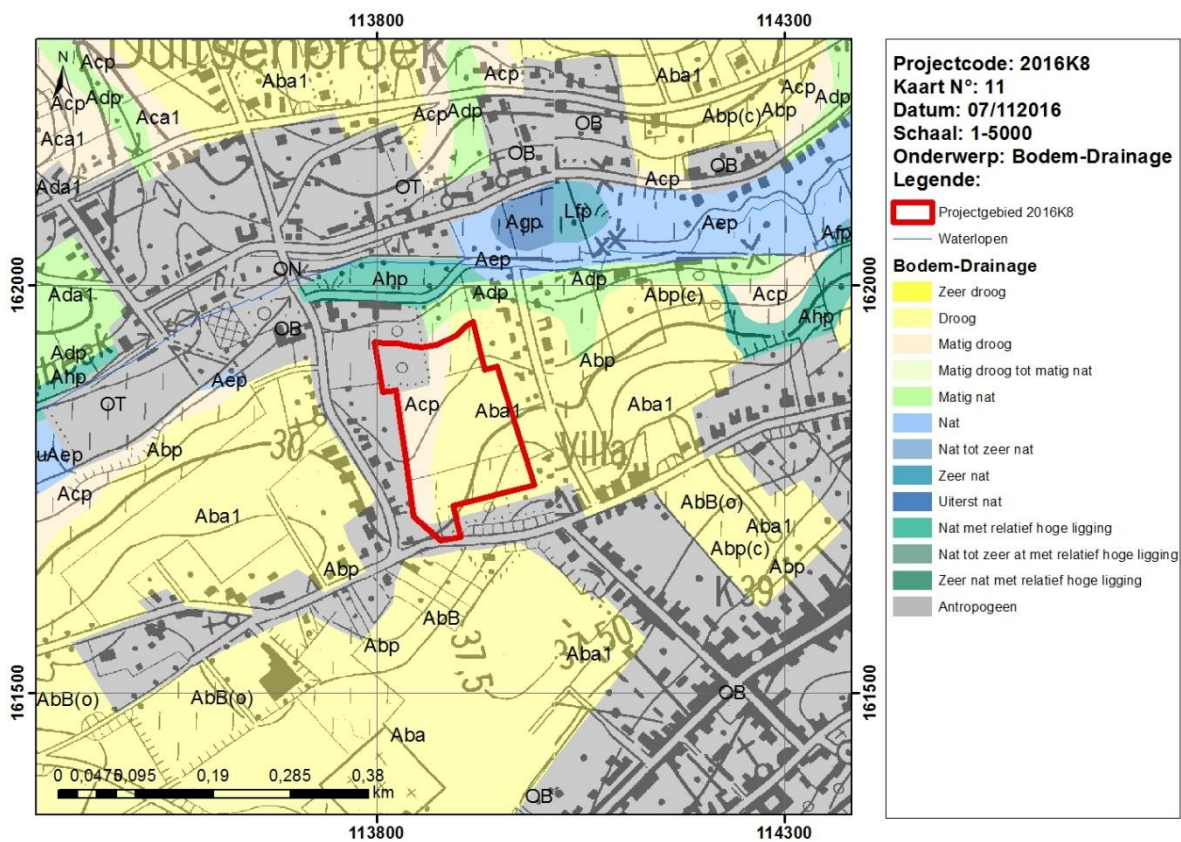
Tijdens het proefsleuvenonderzoek van 2015 werden 8 profielen geregistreerd door een aardkundige. Deze profielen lagen in één noord-zuid georiënteerde sleuf en geven zo een lengte doorsnede van de helling op het terrein. Er kon vastgesteld worden dat de helling kon ingedeeld worden in drie zones. Het bovenste gedeelte waar erosie heeft plaats gevonden, een middengedeelte waar eerst erosie en later afzetting van colluvium heeft plaats gevonden en het onderste gedeelte waar enkel sedimenten werden afgezet.

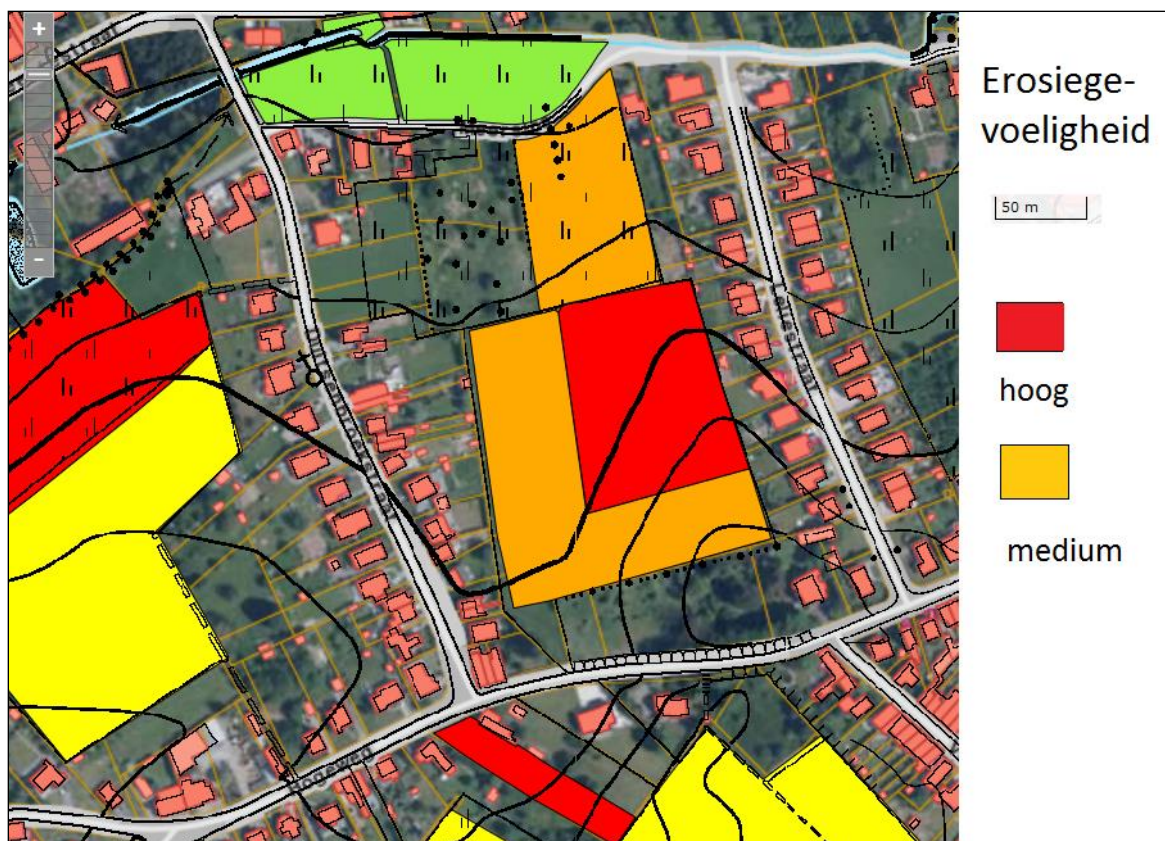
Figuur 18 : De bodems volgens de bodemkaart van België (textuur) (Bron: © dov.vlaanderen).

Volgens www.dov.vlaanderen.be is de **erosie** (figuur 20) op de percelen in landbouwgebruik binnen het studiegebied hoog (2e hoogste categorie) tot medium (3e hoogste categorie). Let wel: deze erosiegevoeligheid is alleen in kaart gebracht voor gronden in landbouwkundig gebruik. De huidige gebruikspcelen vallen ook niet samen met de topografische ligging. Daarom zullen we voor de impact van erosie vooral naar topografische elementen moeten kijken. De kaart met oppervlakkige afstroming werden voor dit rapport niet opgenomen. Deze geeft de toestand weer van het huidige suburbaan gebied met veel recente bewoning. Het is goed mogelijk dat de oppervlakkige afstroming tot voor enkele decennia totaal anders was. Wat betreft **landbouwgebruik** worden de gronden in de omgeving

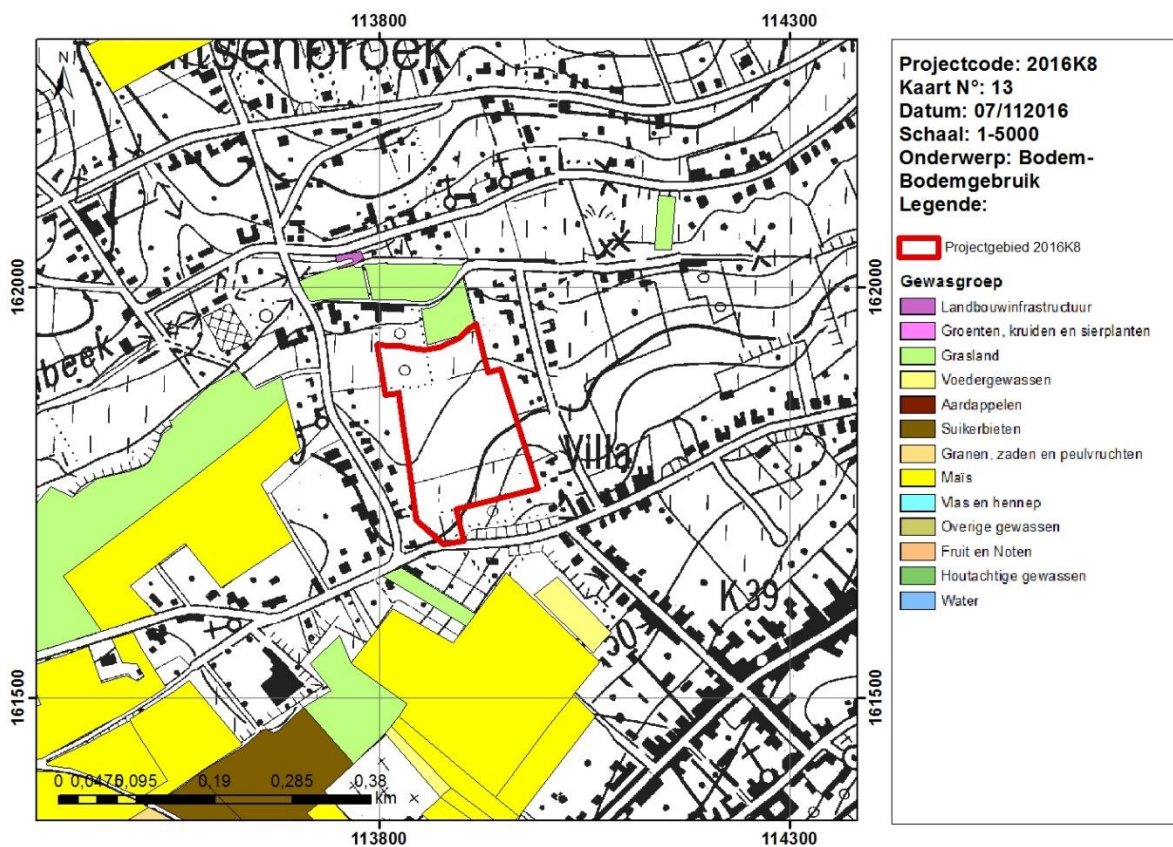
ingezet als landbouwinfrastructuur, of gras- of maïsveld. Het projectgebied zelf werd gebruikt als weidegrond waarbij de noordwestelijke hoek bestaat uit een stukje braakland (figuur 21).

Figuur 19 : De bodems volgens de bodemkaart van België (drainage) (Bron: © dov.vlaanderen).

Figuur 20 : Kaartnr.12: De erosiegevoeligheid van de bodems (Bron: © dov.vlaanderen).

Figuur 21 : De landbouwgebruikspcelen, ALV 2015 (Bron: © dov.vlaanderen).

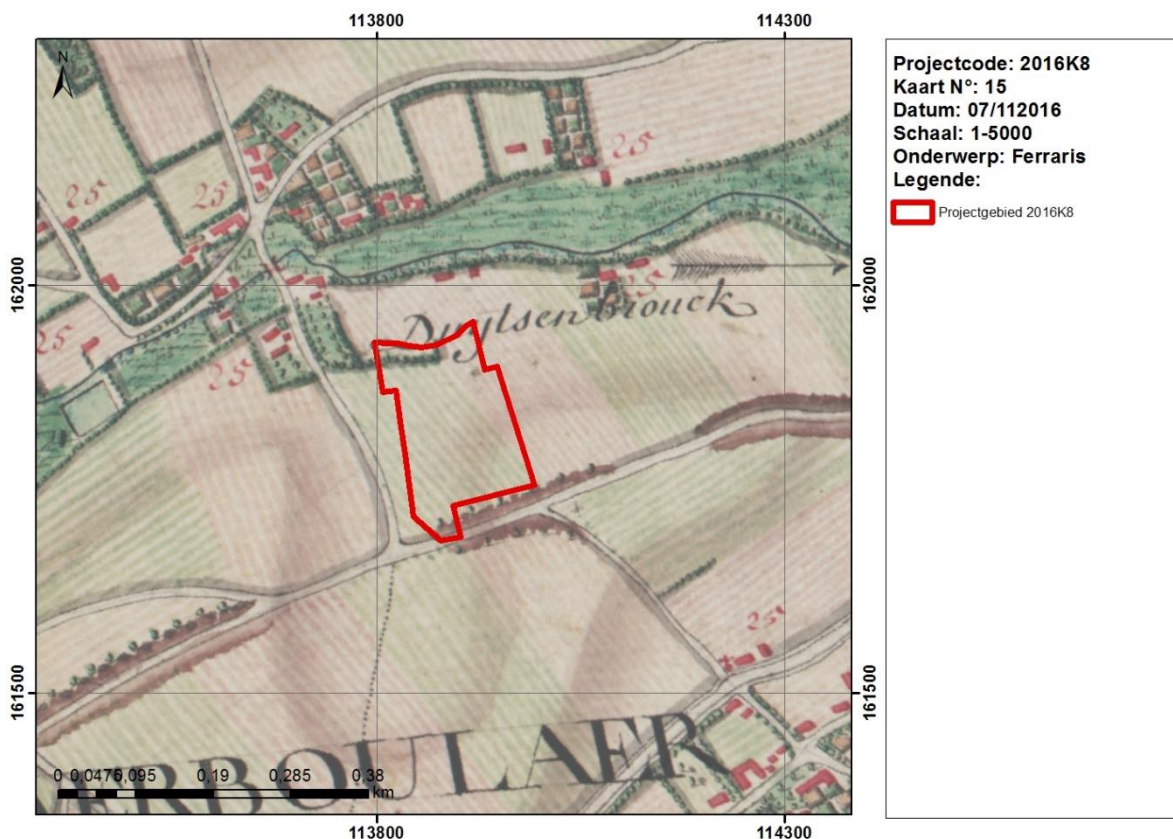
2.2 Historisch-cartografische situering

Voor een gedetailleerd beeld over de **evolutie van het bodemgebruik** refereren we naar de overzichtskaarten (bv. graafschap Vlaanderen), ouder dan de Kabinetskaart van Ferraris (1770-1778), hoewel deze zelden nauwkeurig genoeg zijn. Algemeen wordt aangenomen dat het bosareaal tussen het begin van de late middeleeuwen en het einde van het *Ancien Régime* niet meer is afgenomen. Deze interpretatie is vooral gebaseerd op Tack *et al.* (1993) en Verhulst (1995); volgens hen zouden de eertijds beboste kammen, in de hogere delen van de Vlaamse Ardennen en de Dender nabij Geraardsbergen, na de Romeinse periode niet terug door bos ingenomen zijn. In de vroege middeleeuwen zou het dus in landbouwkundig gebruik zijn geweest. Vermoedelijk bleef dit zo in de volle middeleeuwen, en liep dit door tot het einde van het Ancien Régime.

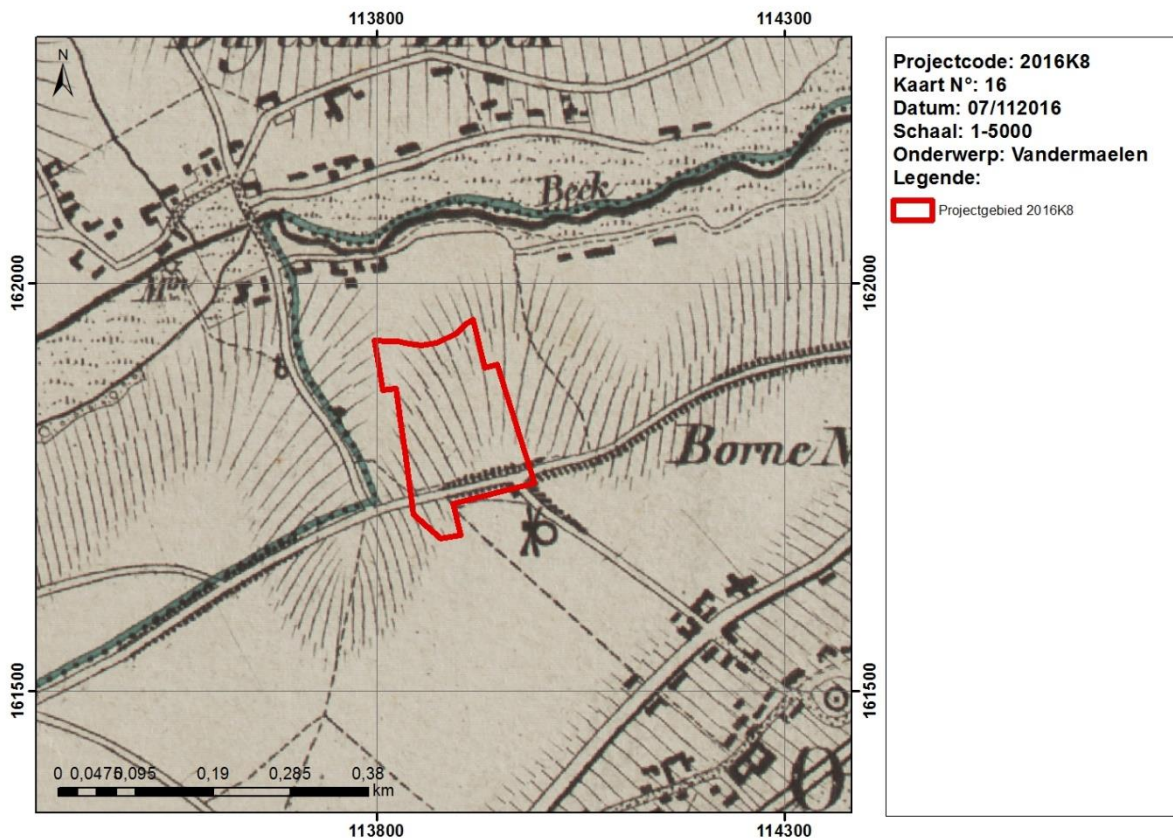
Om een beeld te scheppen over de omgeving tijdens de **19e à 20ste eeuw** beperken we ons tot de bespreking van de kaart van Vandermaelen. Hieruit blijkt dat de bewoning vlak bij het studiegebied zich beperkt tot de straat aan de rand van de alluviale vlakte van de Molenbeek (nl. Meerslos). Het microreliëf, zoals we het nu nog kennen, wordt duidelijk gesuggereerd op deze kaart: een algemene helling naar de Molenbeek toe én de aanwezigheid van een droog dal in het westelijk gedeelte van het studiegebied.

Net buiten het studiegebied zijn er zowel een windmolen als een watermolen aanwezig. Het gebied was in het **midden van de 19e eeuw** volledig als open akkerland in gebruik. Op de Belgische kaart van 1975 (www.caertesius.be) is er blijkbaar niets veranderd binnen het studiegebied.

Dit is bijna volledig zo gebleven tot op **heden**. Alleen een klein gedeelte is braakland geworden. Het gebied is nu wel bijna volledig omringd door lintbebouwing (figuren 22 en 23).

Figuur 22 : Uitsnede kaart van de Ferraris-kaart, met aanduiding van het projectgebied (rood) (Bron: © Geopunt).

Figuur 23 : Uitsnede Vandermaelen-kaart (1842-1856), met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).

2.3 Archeologische situering

Figuur 24 bevat een overzicht van de gekende archeologische vindplaatsen die zijn opgenomen in CAI-databank, geprojecteerd op de topografische kaart. Ten eerste geeft dit een idee over welke onderzoeken zich plaatsvonden op de site en in de regio. En ten tweede creëert dit een beeld over het archeologisch potentieel dat de site te bieden heeft. De overzichtskaart toont de vindplaatsen die omwille van opgravingscampagnes, veldprospecties, historisch- en luchtfotografisch onderzoek, of toevalsvondsten in de centrale inventaris zijn terechtgekomen.

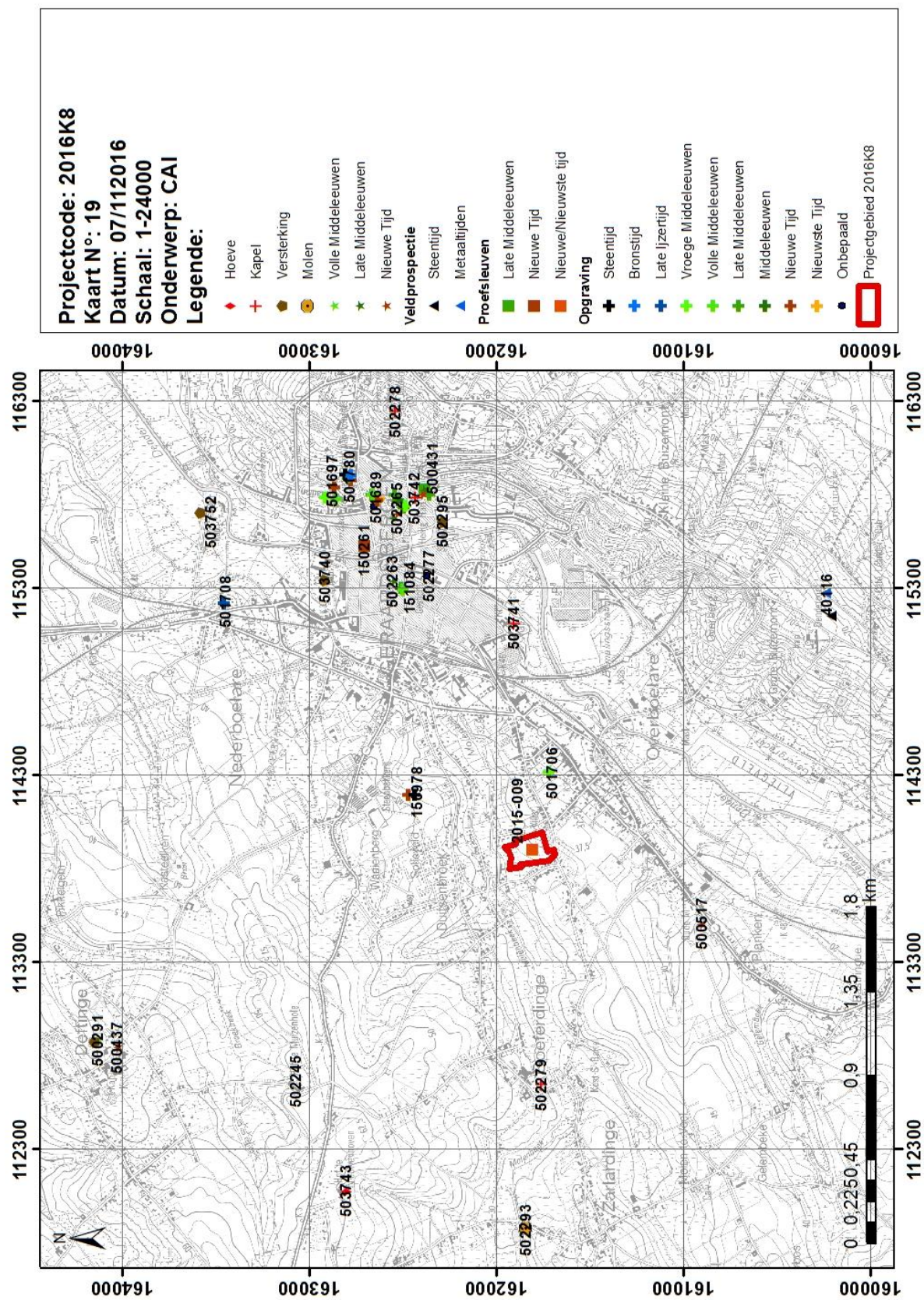
In eerste instantie vermelden we de archeologische vondsten en sporen die naar aanleiding van het **proefsleuvenonderzoek ter hoogte van het projectgebied** werd uitgevoerd (Cryns et al. 2015, vergunningsnr. 2015/009). In de proefsleuven werden 59 bodemsporen aangetroffen (figuur 7). Naast drainagesporen gaat het voornamelijk om greppelsporen met een noordwest-zuidoost of een noordoost-zuidwestelijke oriëntatie. Deze fragmenten zijn als restanten van post-middeleeuwse of sub-recente perceelafbakeningen te beschouwen. In de noordoostelijke hoek van het plangebied kwamen bovendien twee sporen aan het licht die omwille van hun kleur, textuur en verspreiding extra onder de loep werden genomen. De eerste betreft een grachtstructuur (S9) met een opvallend lichtgrijze (oudere) vulling; de tweede betreft een uitgebreid cirkelvormig (S 24) spoor, waarvan de functie vooralsnog onduidelijk blijft. De overige sporen zijn recente paalsporen (S 37, 42, 43 en 44), zeer recente verstoringen (S 38, 49, 56, 57, en 59), of sporen die natuurlijk zijn van aard (S 4, 5, 6 en 26).

In de omgeving vervolgens werden verscheidene **steentijd**vondsten verzameld tijdens opgravingen ter hoogte *Goeferdinge* (CAI-156078) en de *Abdijstraat* (CAI-501780) (Beeckmans 1999a). Te *Goeferdinge*

ging het o.a. om een bijl in geelachtige silex (Reyns N. & Bruggeman J. 2011). Naast opgravingen leverde de veldprospecties door N. Van Liefferinge (CAI-40116) ter hoogte *Grote Buizemont* eveneens een heel aantal lithische vondsten op. Verscheidene vondstenconcentraties werden hier toegewezen aan het midden-paleolithicum, mesolithicum en laat-neolithicum.

Tijdens opgravingen te *Nederboelare–Lazerijveld* (CAI-501708) werden vondsten uit de (late) **ijzertijd** aangetroffen (De Mulder G. 1991). Het ging onder meer om oppervlaktevondsten zoals fragmenten van weefgewichten, een spinschijfje en handgevormde ceramiek. Daarnaast werd ook een kuil blootgelegd met in de vulling enkele scherven La-Tène-schalen, ruw/besmeten aardewerk en wat “Marne”-achtige ceramiek. In de *Abdijstraat* werden eveneens aardewerkfragmenten van urnen teruggevonden (CAI-501780) (Beeckmans 1999a).

Wat de **Romeinse** periode betreft vermelden we het vooronderzoek te *Geraardsbergen zone 3* (CAI-30253). De vondsten bestaan o.m. uit kuilen en paalsporen van een mogelijke houtbouwconstructie. Het verzamelde aardewerk bestond uit Terra Sigillata, gedraaid- en handgevormd aardewerk. Het onderzoek bracht bovendien enkele sporen op van erfinrichting zoals greppels en grachten (Vandecatsye S. & De Clercq S. 2008). Romeinse Bewoningssporen werden ook aangetroffen ter hoogte een proefsleuvenonderzoek bij *Grijsdauwe sleuf 8* (CAI-164740). Hier werd een vermoedelijk inheems Romeinse erf aangesneden. De vondsten bestonden uit enkele greppels en kuilen, geassocieerd met handgevormd aardewerk en een tegulafragment (Mertens E. 2012). Ten slotte maken we hier eveneens melding van een heel aantal cai-records die door veldprospecties (door bijvoorbeeld Beeckmans L.) op de kaart gezet. Voorbeelden zijn de CAI-locaties: 500284, 500285, 500286, 500287 waarbij voornamelijk vondsten van Romeinse dakpannen en aardewerkfragmenten werden verzameld.

Figuur 24 : Ligging projectgebied ten opzichte van de omliggende CAI-locaties (Bron: © Geopunt, CAI).

Vermeldenswaardig voor de **middeleeuwse periode** zijn de Merovingische vondsten die werden opgedaan in de kleigroeven van de steenbakkerijen van Van der Elst. Hier werden geen opgravingen uitgevoerd, maar er werd wel een rapport opgesteld door A. De Loë. Het grootste gedeelte van de begraafplaats ging verloren. De site bevindt zich op het *Slechtveldeken*, ook de *Hunnegemkouter* genoemd. Er zijn nauwelijks details bekend over de begraafplaats; noch over de structuur van het grafveld, de graven en oriëntering, noch over het aantal graven. Wel geweten is dat de graven op ca. 0,80 m onder het maaiveld voorkwamen. De site bracht mooie vondsten op zoals: typische biconische potten, sieraden (in glas, glaspasta en gesteente) en 3 fibulae waaronder 1 bronzen (ingelegd met almadin-6^e eeuw) en 2 gouden (7^e eeuw). Daarnaast werden ook gebruiksvoorwerpen (spinschijfjes) gespen, beslagplaten en wapens zoals een lanspunt en bijlen aan het licht gebracht. De meerderheid van de vondsten zouden dateren uit de 7^e eeuw. Enkel de bijlen, het spinschijfje in groen glas, en de bronzen schijffibula behoren waarschijnlijk tot de 6^e eeuw. De site is wellicht algemeen in de late 6^e eeuw tot de 7^e eeuw te dateren (Van Der Gucht K. 1991).

Ter hoogte het centrum van Geraardsbergen werden eveneens opgravingen uitgevoerd waarbij middeleeuwse sporen aan bod kwamen. Een eerste voorbeeld betreft de *Sint-Adriaansabdij* (CAI-501697; DIBE-8317) waarvan de vroegste resten teruggaan tot de vroege middeleeuwen (Borremans E. 1984). Bewoningssporen vanaf de volle tot laatmiddeleeuwse periode werden o.a. ook aangetroffen te: *Grotestraat 65* (CAI-151084), *Markt 13* (CAI-500303), *het Viane Kasteelberg* (CAI-501693-mottekasteel) en ten slotte bij de *Parochiekerk St. Bartholomeus* (CAI-503742).

2.4 Interpretatie en datering onderzoeksgebied

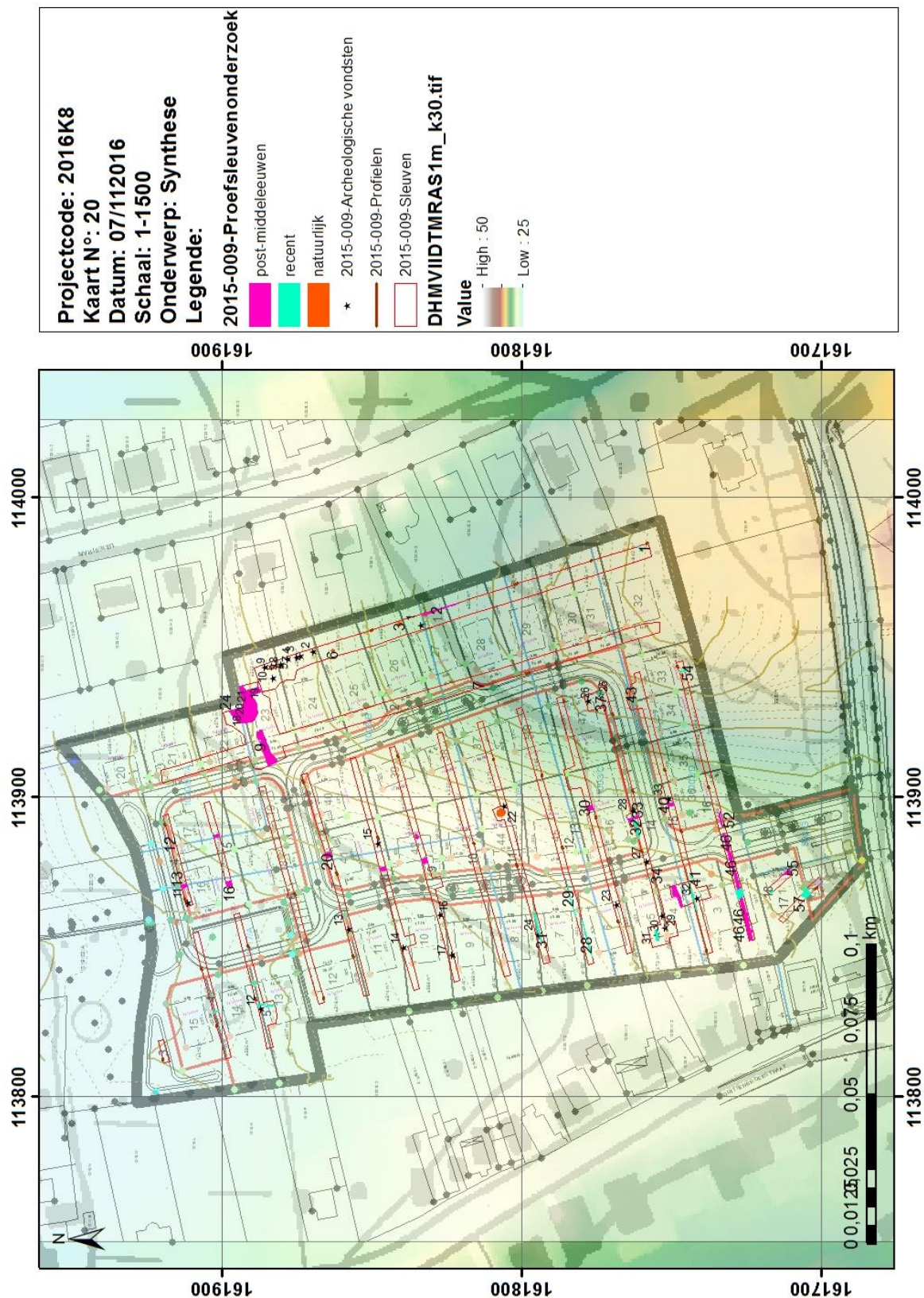
Het projectgebied bevindt zich langsheen de Dendervallei in een zeer reliëfrijke omgeving. Archeologische vondsten en sporen in de nabijheid tonen menselijke aanwezigheid aan vanaf de steentijden tot de post-middeleeuwen. Echter, een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door GATE in 2015 bracht enkel sporen op die getuigen van landgebruik tijdens de post-middeleeuwse periode.

De proefsleuven leverden 59 bodemsporen op. De resultaten uit het proefsleuvenonderzoek tonen voornamelijk het landgebruik aan binnen het projectgebied vanaf de (post-) middeleeuwse periode. Tijdens het veldwerk werden noch archeologische sporen noch vondsten aangetroffen die concrete aanwijzingen kunnen geven voor oudere occupaties (figuur 25).

2.5 Synthese

In opdracht van Imwo-Invest vond een archeologisch bureauonderzoek plaats naar aanleiding van de geplande verkavelingswerken ter hoogte van de toponiem Duytsenkouter, Overboelare (Gemeente Geraardsbergen). Reeds in 2015 werd een proefsleuvenonderzoek door Gate uitgevoerd (Cryns et al.). De resultaten werden mee in de archeologienota opgenomen. Voor wat betreft de toekomstige inrichting van het projectgebied zijn machinale ingrepen nodig tot een maximale diepte van ca. 3m onder het maaiveld. Het projectgebied is bovendien gelegen in een landschappelijk en archeologisch interessante zone. Deze landschappelijk ligging zorgde reeds in het verleden voor een zekere aantrekkingskracht. In de nabijheid van het projectgebied werden immers diverse archeologische vindplaatsen ontdekt door middel van veldprospectiecampagnes, vooronderzoeken en opgravingen. Echter, het in 2015 uitgevoerde proefsleuvenonderzoek, waarvan het onderzoek en de rapportage door Onroerend Erfgoed destijds werden goedgekeurd, ter hoogte van het projectgebied leverde nagenoeg geen vondsten of bodemsporen op die een vervolgonderzoek kunnen wettigen.

Toekomstige vooronderzoeken in de omgeving zouden wel degelijk zinvol kunnen zijn om de betekenis van deze regio in het verleden beter in kaart te brengen, of het gebrek aan sporen beter te verklaren.

Figuur 25 : Synthesekaart met weergave ontwerpplan, CAI-locaties en DHM-model (Bron : Geopunt, CAI, Cryns et al. 2015).

2.6 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering

Op basis van de verzamelde gegevens is duidelijk dat het projectgebied weinig tot geen potentieel tot kennisvermeerdering biedt. De resultaten uit het reeds uitgevoerde proefsleuvenonderzoek (Cryns et al. 2015) toonden enkel het landgebruik aan binnen het projectgebied vanaf de (post-) middeleeuwse periode. Tijdens het veldwerk werden noch archeologische sporen noch vondsten aangetroffen die concrete aanwijzingen kunnen geven voor oudere occupaties.

2.7 Kader exploitatie potentieel kennisvermeerdering

De resultaten van dit archeologisch bureauonderzoek in combinatie met de gegevens van het in 2015 uitgevoerde proefsleuvenonderzoek (Cryns et al. 2015) tonen geen noodzaak tot een verdere analyse van het projectgebied.

2.8 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

In opdracht van Imwo-Invest vond een archeologisch bureauonderzoek plaats naar aanleiding van de geplande verkavelingswerken ter hoogte van de toponiem Duytsenkouter, Overboelare (Gemeente Geraardsbergen). IMWO-INVEST plant een verkaveling ter hoogte van de toponiem Duytsenkouter. Hiervoor worden 47 nieuwe loten en een wegkoffer aangelegd. Reeds in 2015 werd ter hoogte van deze verkavelingswerken een proefsleuvenonderzoek door Gate uitgevoerd (Cryns et al.). Dit proefsleuvenonderzoek leverde echter nagenoeg geen vondsten of bodemsporen op die een vervolgonderzoek kunnen wettigen. Toekomstige vooronderzoeken in de omgeving zouden wel degelijk zinvol kunnen zijn om de betekenis van deze regio in het verleden beter in kaart te brengen, of het gebrek aan sporen beter te verklaren.

2.9 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

In opdracht van Imwo-Invest vond een archeologisch bureauonderzoek plaats naar aanleiding van de geplande verkavelingswerken ter hoogte van de toponiem Duytsenkouter, Overboelare (Gemeente Geraardsbergen). IMWO-INVEST plant een verkaveling ter hoogte van de toponiem Duytsenkouter. Hiervoor worden 47 nieuwe loten en een wegkoffer aangelegd. De nieuwbouw wordt aangelegd op landbouwgrond. De nieuwe loten nemen een oppervlakte tussen 350 en 1000m² in beslag. De toekomstige woningen nemen een gemiddelde oppervlakte in beslag van ca. 88m². In deze zone zal de verstoring tot 1m diep gaan ten opzichte van het maaiveld. In de verkaveling wordt ook een rijweg en verharding aangelegd die ca. 0.4ha inneemt op dit perceel. Hiervoor wordt een wegkoffer uitgegraven van ca. 0.60m ten opzichte van het maaiveld. De rioleringswerken gaan tot 3m diepte onder het maaiveld. Het projectgebied is gelegen in een landschappelijk en archeologisch interessante zone. Het traject doorsnijdt het alluviale gebied van de Molenbeek. Deze landschappelijk ligging zorgde in het verleden reeds voor een zekere aantrekkingskracht. In de nabijheid van het projectgebied zijn immers diverse archeologische vindplaatsen ontdekt door middel van veldprospectiecampagnes, vooronderzoeken en opgravingen. Ter hoogte van het projectgebied werd reeds in 2015 een proefsleuvenonderzoek door Gate uitgevoerd (Cryns et al.). De resultaten werden mee in deze archeologienota opgenomen. Echter, dit proefsleuvenonderzoek leverde nagenoeg geen vondsten of bodemsporen op die een vervolgonderzoek konden wettigen.

2.10 Bibliografie

- Beeckmans L. 1999a, Archeologische Kroniek ZO Vlaanderen, p.217-224.
- Beeckmans L. 1999b, Even in de kijker: archeologie in Geraardsbergen. In: Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde. Handelingen, IX, 1, p.213-215.
- Borremans E. 1984, Het onderzoek in de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (O.-VL.), in: *Archaeologia Mediaevalis*, jg. 7, p.41
- Bogemans F. 2005, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: 30/38 kaartblad Geraardsbergen/Ath (partim). Quartairgeologische Kaart*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie: Brussel. p.32
- Cryns J., Allemeersch L. & Mikkelsen J., 2015, Geraardsbergen-Duytsenkouter. Rapportage van het archeologisch proefsleuvenonderzoek. Bredene (=GATE-rapport 83).
- Cubizolle H. 2009, *Paléoenvironnements*, Editions Armand Colin, Paris.
- Deschietter J. & De Wandel T. 2009, Archeologisch noodonderzoek in de Grotestraat te Geraardsbergen. 1000 jaar Denderstad in de kijker!, in: Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde, vol. 14, p.469-512 (89-132).
- De Maeyer R. 1979, De overblijfselen der Romeinse villa's in België, In: *Acta Archaeologica Lovaniensia*, 18, p.34-143.
- De Mulder G. 1991, De Brons- en ijzertijd in Zuid-Oost-Vlaanderen. In: Archeologische Kroniek van Zuid-Oost-Vlaanderen. Bijdragen, II, overdruk: Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde, V, p.255-263.
- Ferraris de J. (1770-1778), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het prinsbisdom Luik.
- Jacobs P., De Ceukelaire M., De Breuck W. & De Moor G., 1999 – *Kaartblad 29 Kortrijk. Toelichtingen bij de geologische kaart van België* – Vlaams Gewest. Belgische Geologische Dienst en Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel, 68 p., 28 fig., 5 tab., 6 foto's.
- Mertens E. 2012, Archeologisch onderzoek Geraardsbergen Grijdsauwe, Ruben Willaert rapport 28, Sijsele.
- Jacobs P., De Ceukelaire M., De Breuck W. & De Moor G. 1999, – *Kaartblad 29 Kortrijk. Toelichtingen bij de geologische kaart van België* – Vlaams Gewest. Belgische Geologische Dienst en Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel, 68 p., 28 fig., 5 tab., 6 foto's.
- Roberts N. 1998, *The Holocene, an environmental history*, 2 ed., Blackwell Publishing, Oxford.
- Reyns N. & Bruggeman J. 2011, Archeologisch vooronderzoek Goeferdinse (Geraardsbergen) - Joannes Van Waesberghestraat, Rapporten All-Archeo bvba 038.
- Tack G., Van Den Brempt P. & Hermy M. 1993, *Bossen van Vlaanderen*. 320 p. Davidsfonds Leuven.
- Van Bocksaele G. 1978, Het dominikanervicariaat 'het Raspaillebos' en de kapel van O.L.Vrouw van Vreugde te Atembeke-Moerbeke (Geraardsbergen). Land van Aalst, nr. 30/5-6, p.194-357.
- Van Der Gucht K. 1991, Het merovingisch grafveld van overboelare (Geraardsbergen, O-VL.), In: Het Land van Aalst, 43, p.151.
- Vandecatsye S. & De Clercq S. 2008, Archeologie op de gasleidingtracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.

- Verhulst A. 1995, *Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen*, Gent. 191 p. Gemeentekrediet.

Geconsulteerde websites :

<https://cai.onroerendergoed.be/>

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

<https://geo.onroerendergoed.be/>

www.cartesius.be

3. Bijlagen

Projectcode: 2016K8		Onderwerp: Plannenlijst bureauonderzoek			
Kaart Nr.:	Type	Onderwerp	Aanmaakschaal	Aanmaakwijze	Aanmaakdatum
1	Archeoregio's	Lokalisatie t.o.v. Vlaanderen (archeoregio's)	1/1250000	digitaal	07/11/2016
2	Topografische kaart	Ligging projectgebied (Bron: © NGI).	1/15000	digitaal	07/11/2016
3	Orthofoto	Ligging projectgebied (Bron: © Geopunt)	1/5000	digitaal	07/11/2016
4a-b	Kadaster	Kadastraal perceel	1/1250	digitaal	07/11/2016
5	Tertair-geologische kaart	Uitsnede uit de Tertair-geologische kaart (Bron: © dov.vlaanderen).	1/35000	digitaal	07/11/2016
6	Quartair-geologische kaart	Uitsnede uit de Quartair-geologische kaart (Bron: © dov.vlaanderen).	1/35000	digitaal	07/11/2016
7	DHM-macro	Uitsnede Digitaal Hoogtemodel VlaanderenII, overzicht (Bron: © Geopunt).	1/250000	digitaal	
8	DHM-meso + Waterlopen	Uitsnede Digitaal Hoogtemodel VlaanderenII, met projectie rivieren (Bron: © Geopunt).	1/50000	digitaal	07/11/2016
9	DHM-micro + Hoogteprofiel	Uitsnede Digitaal Hoogtemodel VlaanderenII, detail + hoogteprofiel (Bron: © Geopunt).	1/2000	digitaal	07/11/2016
10	Bodemkaart-Textuur	De textuur van de bodems volgens de bodemkaart van België (Bron: © dov.vlaanderen).	1/5000	digitaal	07/11/2016
11	Bodemkaart-Drainage	De drainage van de bodems volgens de bodemkaart van België (Bron: © dov.vlaanderen).	1/5000	digitaal	07/11/2016
12	Bodemkaart-Erosie	De erosiegevoeligheid van de bodems (Bron: © dov.vlaanderen)	1/2500	digitaal	07/11/2016
13	Bodemkaart-Bodemgebruik	De landbouwgebruikspcelen, ALV 2015 (Bron: © dov.vlaanderen)	1/5000	digitaal	07/11/2016
14	Historische kaart	Uitsnede historische kaart, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt)	1/10000	digitaal	
15	Historische kaart	Uitsnede kaart van Ferraris, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt)	1/5000	digitaal	07/11/2016
16	Historische kaart	Kaart van Vandermaelen, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt)	1/5000	digitaal	07/11/2016
17	Historische kaart	Uitsnede Atlas van de Buurtwegen, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt)	1/10000	digitaal	
18	Historische kaart	Popp kaart, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt)	1/10000	digitaal	
19	CAI	Ligging projectgebied ten op zichte van de omliggende CAI-locaties (Bron: © Geopunt, Geoportaal Vlaanderen).	1/24000	digitaal	07/11/2016

20	Synthesekaart	DHM + ontwerpplan +CAI	1/2000	digitaal	07/11/2016
21	VAZ	Vastgestelde archeologische zone	1/10000	digitaal	
22a-d	Ontwerpplan	Ontwerpplan verkaveling IMWO-INVEST	1/700	digitaal	07/11/2016
23	Ontwerpplan	Profielgegevens geplande wegenis	/	digitaal	07/11/2016
24	Ontwerpplan	Profielgegevens gescheiden rioleringsstelsel	/	digitaal	07/11/2016